

**Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2001-2004 metų programos įgyvendinimo
ataskaitos santrauka**

(2004m. rugpjūtis)

I. Darbas ir socialinė apsauga

Darbas ir socialinė apsauga yra ta sritis, kurioje dvyliktoji Vyriausybė prisiėmė rimtus įsipareigojimus Lietuvos žmonėms. Per praėjusį laikotarpį Vyriausybė nuosekliai dirbo didindama užimtumą, mažindama nedarbą bei spręsdama kitas aktualias socialinės apsaugos problemas.

Nuosekliai įgyvendinant gyventojų užimtumą įtakojančias priemones *darbo rinkoje pasiekti esminiai pokyčiai*. 2002 metais *pavyko sustabdyti nedarbo augimą ir jį sumažinti*. Gyventojų užimtumo tyrimų duomenimis vidutinis metinis nedarbo lygis sumažėjo 2,9 procentiniu punktu, tai yra nuo 17,4 proc. 2001 metais iki 12,4 proc. 2003 metais. Pirmajame 2004 metų ketvirtyje nedarbo lygis buvo 4,1 proc. punkto mažesnis nei prieš du metus. 2004 metų viduryje registruoti bedarbiai sudarė 6,6 proc. visų darbingo amžiaus gyventojų. Sušvelninti teritoriniai nedarbo skirtumai. Jei 2004 metų pradžioje šalyje buvo 4 savivaldybės, kuriose virš 15 proc. darbingo amžiaus gyventojų buvo bedarbiais, tai metų viduryje - tik vienoje Akmenės rajono (15,4 proc.) savivaldybėje. Nuo 2004 metų pradžios registruotas nedarbas sumažėjo 50 savivaldybių. Aukščiausio nedarbo teritorijose nedarbas mažėjo sparčiau negu vidutiniškai šalyje.

Gerėjanti ekonominė situacija, intensyvus konsultavimas ir naujo starto priemonės sudarė galimybes didesniai ieškančių darbo asmenų skaičiui *susirasti darbu*. Per 2004 metų I pusmetį įdarbinta 64,3 tūkst. asmenų. Užimtųjų skaičius 2003 metais, lyginant su 2001 metais išaugo daugiau kaip 85 tūkst. 2004 metų I ketvirtį šalies ūkyje dirbo 1410 tūkst. asmenų.

Nuo 2003 m. rugsėjo mėnesio *minimalioji mėnesinė alga* padidinta iki 450 litų, minimalusis valandinis atlygis – iki 2,67 lito. Nuo 2004 m. gegužės mėnesio minimalioji mėnesinė alga padidinta iki 500 litų, minimalusis valandinis atlygis – iki 2,95 lito. Minimalusis valandinis atlygis valstybės politikams, teisėjams, valstybės pareigūnams, kariams ir valstybės tarnautojams nustatytas 2,55 lito ir minimalioji mėnesinė alga – 430 litų.

Siekiant sukurti stabilią ir patikimą draudimo nuo nedarbo sistemą, kuri užtikrintų apdraustiesiems šia draudimo rūšimi pakankamas pragyvenimui pajamas, priimtas Nedarbo socialinio draudimo įstatymas. Siekiant sudaryti palankias teises prielaidas sunkiai integruojamų į darbo rinką asmenų įdarbinimui, skatinti ūkio subjektus sudaryti sąlygas dirbti šiems asmenims įmonėse priimtas Socialinių įmonių įstatymas.

Sėkmingai veikė *Garantinis fondas*, kurio paskirtis – skirti lėšas įstatyme nustatyto dydžio išmokoms bankrutuojančių ar bankrutavusių įmonių darbuotojams. Per 2001-2004 m. (2004 m. I pusmetis) iš Garantinio fondo, tenkinant darbuotojų reikalavimus, susijusius su darbo santykiais, išmokėta 78,8 mln. litų, išmokas gavo daugiau kaip 62,9 tūkst. darbuotojų. Vidutinė išmoka, tekusi vienam darbuotojui, sudarė 1253 litus.

Kaip ir buvo numatyta Vyriausybės programoje, *modernizuojama pensijų sistema*. Parengti ir priimti visi teisės aktai, būtini sėkmingai pensijų reformai. Jos esmę sudaro valstybinio socialinio draudimo įmokos dalies kaupimas pensijų fonduose ir gyvybės draudimo įmonėse, kuris pradėtas nuo 2004 m. sausio 1 dienos. Per du pensijų kaupimo sutarčių pasirašymo etapus (iki 2004 m. liepos 1 d.) pensijų kaupime apsisprendė dalyvauti apie 557 tūkst. Lietuvos gyventojų, o tai sudaro apie 48 proc. visų apdraustųjų.

Per 2001 - 2004 m. daug pastangų skirta Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto vykdymui. 2001 metais pirmą kartą po daugiau nei penkerių metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto įplaukų ir priskaičiuotų išlaidų balansas buvo teigiamas – 10,6 mln. litų. 2002 metų fondo biudžeto įplaukos, įskaitant įplaukas iš investicinės veiklos, buvo 117,2 mln. litų didesnės negu priskaičiuotos tų metų fondo išlaidos. Tai sudarė galimybę sumažinti sukauptas skolas bankams, visiškai atsiskaityti su Valstybine ligonių kasa, už praėjusį laikotarpį padengti įsiskolinimą Užimtumo fondui. 2003 metais paskolų suma sumažinta 66 mln. litų, anksčiau laiko sumokėta 38 mln. litų. Taigi jau nuo 2002 metų pradžios nustatytais terminais Valstybinei ligonių kasai ir Užimtumo fondui pilnai pervedamos sveikatos draudimo ir nedarbo socialinio draudimo įmokos.

Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto grynasis 2003 metų rezultatas – pajamos viršijo išlaidas – 183 mln. litų. Per 2004 metų sausio – liepos mėnesius Fondo biudžeto įplaukos (operatyviais duomenimis, neįvertinus asignavimų iš rezervinio (stabilizavimo) fondo) buvo 36,6 mln. litų didesnės nei priskaičiuotos piniginės išlaidos (neįvertinus pervedamų į pensijų kaupiamuosius fondus socialinio draudimo įmokų sumų).

Gerai 2002 ir 2004 metų Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rezultatai leido *pradėti didinti pensijas*. 2002 metais po ilgos ketverių metų pertraukos (prieš tai paskutinį kartą bazinė pensija buvo padidinta nuo 1998 m. gegužės 1 d.) buvo padidinta valstybinė socialinio draudimo bazinė pensija, nuo kurios tiesiogiai priklauso draudimo pensijų dydžiai. Per 2002-2004 m. bazinė pensija buvo padidinta 34 litais. Be to, nuo 2003 m. liepos 1 d. pradėtas taikyti naujai patvirtintas 2003 m. draudžiamųjų pajamų dydis 901 litas, o to pasėkoje draudimo pensijos taip pat padidėjo. Du kartus (nuo 2003 m. sausio 1 d. ir 2004 m. kovo 1 d.) buvo padidintos mažesnės nei 325 litai socialinio draudimo senatvės ir invalidumo pensijos šių pensijų gavėjams, turintiems pakankamai didelį stažą. 2003 m. gruodžio mėnesio senatvės pensija buvo 345 litai, o 2004 m. birželio mėnesį – 372 litai. Realus pensijos dydžio augimas, palyginti 2003 m. gruodžio mėnesį su 2001 metų gruodžio mėnesiu, sudarė 11 procentų.

Siekiant diferencijuoti šalpos pensijų, mokamų neįgaliems vaikams, dydžius pagal šių vaikų negalios laipsnį, dvigubai padidintos šalpos pensijos turintiems sunkią negalią vaikams, taip pat šios pensijos padidintos pilnamečiams invalidams; panaikintos sąlygos, ribojusios jaunų neįgaliųjų teisę gauti šalpos pensiją ir skiriamos visiems asmenims, pripažintiems neįgaliaisiais iki 24 metų sukakties, jeigu jie neturi teisės gauti socialinio draudimo invalidumo pensijų arba valstybinių pensijų; suteikta teisė gauti šalpos našlaičių pensijas tiems vaikams našlaičiams, kurie negauna socialinio draudimo našlaičių pensijų dėl to, kad jų mirę tėvai (vienas iš tėvų) nebuvo įgiję reikalaujamo pensijų draudimo stažo; priimtas Lietuvos Respublikos valstybinių šalpos išmokų įstatymas.

Reformuojama valstybinių pašalpų šeimoms sistema, nuo 2004 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymas, kuriuo vaikus auginančioms šeimoms reglamentuojamas mėnesinės išmokos kiekvienam šeimoje auginamam vaikui iki pilnametystės mokėjimas.

Vyriausybė, spręsdama socialines problemas, taip pat parengė Skurdo mažinimo strategijos įgyvendinimo 2002-2004 metų programą, Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programą, Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų veiklos tobulinimo programą, Nacionalinę nevyriausybinių organizacijų vaikų dienos centrų 2002-2004 metų programą, Socialinių paslaugų teikimo reformos koncepciją, Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtros 2004-2006 metų programą ir t.t.

Lietuva prisiėmė išipareigojimus dalyvauti skurdo ir socialinės atskirties mažinimo veiksmuose, kuriuos inicijuoja ir koordinuoja ES. 2003 m. gruodžio 18 d. Briuselyje pasirašytas Lietuvos bendrasis aprėpties memorandumas. 2004 m. parengtas Nacionalinis kovos su skurdu ir socialine atskirtimi veiksmų planas, kuris pateiktas Europos Komisijai.

II. Švietimas ir mokslas

Igyvendinant *Švietimo ir mokslo* skyriaus nuostatas, parengtos “Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos”, kurios patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu. Parengtas šių nuostatų įgyvendinimo programos ir priemonių plano projektas.

Lietuvoje jau dabar lėšų švietimui ir mokslui skiriama didesnė BVP dalis nei vidutiniškai skiria ES šalys (2003 m. Lietuvoje švietimui skirta – 5,92 proc. BVP (2002 m. buvo skirta 6,1 proc.), ES – 5 proc.). Įgyvendinus skaidrias švietimo ir mokslo finansavimo metodikas (pvz., “Mokinio krepšelio” metodika, kurią patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybė), lėšos paskiriamos racionaliau, tiksliau apskaičiuojamas biudžeto lėšų poreikis. Mokinio krepšelio metodika, be kita ko, sustabdė mokytojų atlyginimų vėlavimą.

Igyvendinama Mokyklų tobulinimo programa, pagal kurią renovuotos 32 mokyklos (planuojama renovuoti 62). Nuo 2001m. mokyklos įsigijo 134 geltonuosius autobusus (mokyklos

jau naudojasi 202 autobusais), per 15 tūkst. Pagrindinių mokyklų pedagogų patobulino kvalifikaciją. Programoje dalyvauja per 300 mokyklų ir visos savivaldybės.

Priėmus reikalingus teisės aktus, pertvarkytos 8 profesinio mokymo įstaigos, suteikiant joms viešųjų įstaigų statusą. Jų darbe steigėjo teisėmis lygiaverčiai kartu su Švietimo ir mokslo ministerija galės dalyvauti apskričių viršininkų administracijos, savivaldybės, darbdaviams atstovaujanti organizacijos, kiti socialiniai partneriai, mokslo įstaigos, įmonės.

2002 m. pakeista įmokų už studijas aukštojoje mokykloje sistema, leido papildomai priimti studijuoti beveik 6000 studentų į valstybės finansuojamas vietas. Daugiau kaip 39 tūkst. studentų gavo stipendijas, 4850 – valstybės paskolas. Paskolos teikiamos mažiausiai socialiai apsaugotiems bei turintiems aukštesnį pažymių vidurkį. Išaugo bendras besimokančio jaunimo skaičius.

Siekiant užtikrinti aukštą studijų kokybę ypač daug dėmesio skiriama studijų programų sandaros ir turinio reglamentavimui, jų išoriniam vertinimui (nuo 2001 m. pradėtas tarptautinis probleminių studijų kryptių, taip pat doktorantūros vertinimas) bei akreditavimui.

Pertvarkyta valstybės mokslo institutų sistema, t.y., plėtojant mokslo ir studijų integraciją, sukurta universitetų mokslo institutų sistema, leidžianti šalies mokslo potencialą efektyviau panaudoti studijų reikmėms.

Patvirtinta Aukštųjų technologijų plėtros programa, Ilgalaikė mokslo ir technologijų plėtros strategija bei prioritetingos mokslo ir eksperimentinės plėtros kryptys, skirtos lėšos tyrimams šiose kryptyse plėtoti.

Patvirtinta Inovacijų versle programa, Mokslo ir technologijų parkų plėtros koncepcija ir pavyzdiniai mokslo ir technologijų parkų įstatai turėtų paskatinti mokslo ir technologijų parkų plėtrą, o kartu ir atskirų regionų bei visos šalies ekonomikos plėtrą, sudaryti sąlygas sparčiau diegti inovacijas šalies ūkyje, skatinti glaudesnę studijų, mokslo ir pramonės bendradarbiavimą, didinti užimtumą.

Nuo 2003 m. II pusmečio 20 proc. vienodai padidintas visų kategorijų universitetų dėstytojų ir tyrėjų vidutinis darbo užmokestis. Tam 2004 m. šiam tikslui skirta universitetams 32 mln. Litų, o mokslo institutams – 8 mln. Institucijoms suteikta galimybė pakelti atlyginimus produktyviausiai dirbantiems dėstytojams ir tyrėjams - geriausiai dirbančių profesorių mėnesinius atlyginimus padidinti iki 3119 Lt, docentų iki 2449 Lt, lektorių iki 1698 Lt, asistentų iki 1155 Lt.

III. Informacinės ir žinių visuomenės plėtra

Informacinės ir žinių visuomenės plėtra – ilgalaikis Vyriausybės prioritetasis, kurio įgyvendinimui Vyriausybė skyrė itin didelį dėmesį. 2001 m. buvo patvirtintas Informacinės visuomenės plėtros strateginis planas, kurio tikslai atsispindėjo LR Vyriausybės 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių plane.

2002 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino *Elektroninės valdžios* koncepciją, o 2003 m. lapkričio 25 d. – jos įgyvendinimo priemonių planą. Šių dokumentų nuostatų įgyvendinimas leis didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją. Jau kuriamas interneto portalas „Valdžios elektroniniai vartai“, įgyvendintas „skaitmeninės bendruomenės“ bandomasis projektas, plėtojama elektroninio muitinės, mokesčių mokėjimo ir pajamų deklaravimo sistema, perkeliama į internetą kitos viešosios paslaugos ir kt.

2003 m. birželio 30 d. Vyriausybė patvirtino *Valstybės registrų* integralios sistemos kūrimo strategijos įgyvendinimo priemonių planą, kuriame numatyti svarbiausieji teisinės bazės ir infrastruktūros plėtros darbai 2003-2004 metams integralios valstybės registrų sistemos sukūrimui. Įgyvendindama priemonių planą 2004 m. birželio 2 d. Vyriausybė pateikė Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos Valstybės registrų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame pateikta nauja įstatymo redakcija. Seimas 2004 m. liepos 15 d. priėmė pateiktą Valstybės registrų įstatymo naują redakciją.

Kuriant *elektroninio parašo* infrastruktūrą, įsteigta elektroninio parašo priežiūros institucija, parengti teisės aktai, skirti elektroninio parašo funkcionavimo teisinės bazės plėtrai bei paslaugų tiekėjų veiklos reglamentavimui, įgyvendintas Elektroninio parašo įdiegimo valstybės institucijose

pilotinio projekto pirmasis etapas. Elektroninis parašas pradėtas naudoti ir versle (pirmiausia – bankuose).

Kuriant sąlygas *moksleiviams* mokykloje įgyti reikiamų informacinėmis technologijomis grindžiamų žinių, šalies mokyklose vien per 2003 m. įrengta daugiau nei 370 naujų kompiuterių klasių (2002 m. pabaigoje 100 moksleivių mokyklose teko 3,2 kompiuterio, 2003 m. – jau 5,1 kompiuterio, du trečdaliai mokyklų turėjo interneto ryšį), nupirkta antivirusinės programinės įrangos licencija visoms mokykloms, įsigytos įvairios lietuviškos kompiuterinės mokymo priemonės. Parengtas pedagogo kompiuterinio raštingumo standartas, pagal kurį apmokyta virš 50 procentų 9-12 klasių pedagogų.

Užtikrinant *informacinių technologijų specialistų* su aukštuoju išsilavinimu rengimą, padidintas informatikos ir susijusių specialybių studentų aukštosiose mokyklose skaičius, parengta informatikų ir informacinių technologijų specialistų rengimo 2002-2004 metų programa, informatikos ar tiesiogiai susijusiose specialybėse mokosi apie 5 % visų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų (ES rodiklis – 4 %).

Kuriant viešą interneto prieigą, sėkmingai plėtojamas Vyriausybės ir privataus verslo bendradarbiavimas – vien per 2003 m. jo dėka įsteigti 100 viešų interneto centrų; nuo 2003 m. pradėtas naujas Europos Sąjungos finansuojamas projektas, kurio tikslas - įsteigti 300 interneto prieigos taškų kaimiškose Lietuvos vietovėse. Siekiant toliau plėtoti viešosios interneto prieigos tinklą ir modernizuoti jau veikiančius viešosios interneto prieigos taškus, rengiamas projektas, skirtas įsteigti apie 400 viešosios interneto prieigos taškų kaimiškose vietovėse, panaudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas.

Internetu 2003 m. trečiąjį ketvirtį naudojosi daugiau nei ketvirtadalis – 27 proc. šalies gyventojų (2003 m. I ketvirtį – 24 proc.); kompiuterį turėjo 20 %, interneto ryšį – 7,7 % šalies namų ūkių.

Nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojęs naujos redakcijos Telekomunikacijų įstatymas nustatė iš esmės naują *telekomunikacijų paslaugų sektoriaus* reguliavimo tvarką: nebeliko telekomunikacinės veiklos licencijavimo ir AB „Lietuvos telekomas“ monopolio. Šiuo metu fiksuoto telefono ryšio rinkoje veikia 15 naujų paslaugų teikėjų bei 3 nauji paslaugų teikėjai judriojo telefono ryšio rinkoje. To pasekmė – telekomunikacijų paslaugų kainų mažėjimas (Ryšių reguliavimo tarnybos duomenimis, kai kurių paslaugų kainos sumažėjo net apie 70%).

2003 m. *mobiliojo telefono ryšio* vartotojų skaičius (1645,6 tūkst., t.y. 47,6% gyventojų) jau viršijo fiksuoto telefono ryšio abonentų skaičių (935,9 tūkst., t.y. 27% gyventojų).

2003 m. sausio 1 d. visiškai liberalizuota Lietuvos telekomunikacijų rinka. Nuo 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas, reglamentuojantis visuomeninius santykius, susijusius su elektroninių ryšių paslaugomis, tinklais ir su jais susijusiomis priemonėmis bei paslaugomis, elektroninių ryšių išteklių naudojimu, radijo įrenginiais, galiniais įrenginiais ir elektromagnetiniu suderinamumu. Šio įstatymo nuostatos atitinka Europos Sąjungos teisės aktų, sudarančių elektroninių ryšių reguliavimo sistemą, reikalavimus.

Liberalizavus elektroninių ryšių (telekomunikacijų) rinką, ir fiksuoto telefono ryšio, ir judriojo telefono ryšio rinkose pasirodė nauji paslaugų teikėjai. 2004 m. I pusmetį viešojo fiksuoto telefono ryšio veikla, be AB „Lietuvos telekomo“, vertėsi 18 naujų paslaugų teikėjų (daugiausia – tarptautinių pokalbių paslaugų), viešojo judriojo telefono ryšio paslaugas teikė 3 operatoriai (UAB „Omnitel“, UAB „Bitė GSM“, UAB „Tele2“) ir 4 nauji paslaugų teikėjai (UAB „Eurocom“, UAB „Laracijos telekomunikacijos“, UAB „Teledema“ ir UAB „AKN“).

Didėjanti konkurencija telekomunikacijų sektoriuje nulėmė paslaugų kainų mažėjimą. 2003 m. patvirtinta tinklų sujungimo aukščiausia kainų riba ir toliau skatins konkurencijos didėjimą elektroninių ryšių rinkoje.

Viešojo judriojo telefono ryšio abonentų skaičius sparčiai auga: per 2003 m. abonentų skaičius išaugo 31,9 proc. ir viršijo 2 mln. (63 proc. gyventojų), per 2004 m. I pusmetį – apie 20 proc. ir pasiekė 2,7 mln. (apie 79 proc. šalies gyventojų).

Nuo 2004 m. sausio 1 d. viešojo fiksuoto bei viešojo judriojo telefono ryšio abonentams sudarytos galimybės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant telefono ryšio paslaugų teikėją ar

paslaugų teikimo vietą bei būdą (numerio perkeliamumas). Per 2004 m. I ketvirtį tokia paslauga pasinaudojo apie 1 proc. vartotojų.

Pastaraisiais metais Lietuvoje vyksta aktyvus pasirošimas bei perėjimas nuo analoginio radijo ir televizijos programų transliavimo formato prie skaitmeninio. 2003 metais buvo pradėtos bandomosios skaitmeninės televizijos programų transliacijos.

Nuo 2004 m. balandžio 15 d. iki 2004 m. lapkričio 1 d. operatoriai gali naudoti UMTS/IMT-2000 radijo dažnius eksperimentiniams tikslams (bandomiesiems tinklams steigti) nekomerciniam naudojimui (UMTS bandomąjį tinklą įsteigė tik UAB „Omnitel“). Parengtas ir paskelbtas viešai konsultacijai trečiosios kartos judriojo radijo ryšio (UMTS/IMT-2000) plėtros plano projektas.

2004 metais priimtas ir nuo 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos pašto įstatymo pakeitimo įstatymas, kurio pagrindinės nuostatos suderintos su Europos Parlamento ir Tarybos direktyvomis 97/67/EB ir 2002/39/EB.

2004 m. sausio mėn. patvirtinta Lietuvos pašto sektoriaus 2004-2008 metų plėtros strategija, kurioje nubrėžti svarbiausieji pašto sektoriaus strateginiai tikslai: didinti Lietuvos pašto paslaugų rinkos patrauklumą vartotojams ir investuotojams, optimaliai liberalizuoti Lietuvos pašto paslaugų rinką, užtikrinti universaliųjų pašto paslaugų prieinamumą bei pašto paslaugų konkurencingumą. Vienas iš svarbiausių uždavinių, numatytų strategijoje, – pertvarkyti valstybės pašta, siekiant didinti jo veiklos efektyvumą.

2004 m. gegužės mėn. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Valstybės įmonės Lietuvos pašto pertvarkymo į akcinę bendrovę Lietuvos pašta įstatymą, kuriame Susisiekimo ministerijai, kaip valstybės įmonės Lietuvos pašto savininko teises ir pareigas įgyvendinančiai institucijai, suteikiama teisė pertvarkyti valstybės įmonę Lietuvos pašta į akcinę bendrovę Lietuvos pašta, kurios visų akcijų savininkė turi būti valstybė. Valstybės įmonę Lietuvos pašta pertvarkyti į akcinę bendrovę numatoma 2004 m.

IV. Kultūra

2001 m. Vyriausybės nutarimu patvirtintose „Lietuvos kultūros politikos nuostatose“ suformuluoti kultūros politikos tikslai ir uždaviniai įgyvendinami vykdant Kultūros ministerijos strateginio veiklos plano programas. Skatinama kūrybinė veikla ir jos sklaida visuomenėje, skleidžiama ir pristatoma Lietuvos kultūra užsienyje, plėtojama informacinė visuomenė, sudaromos sąlygos visuomenei dalyvauti kultūroje ir ją vartoti, saugomas kultūros paveldas, jo kultūrinė vertė.

Įgyvendinat Vyriausybės 2003 m. patvirtintą Paramos jauniems menininkams paramos programą, 2004 metais paskelbti 6 nauji specialūs konkursai jaunųjų menininkų stažuocių stipendijoms, debiutams, socialiniams, meistriškumą skatinantiems ir kitiems projektams.

Įgyvendinant 2002 m. priimtą Lietuvos kino įstatymą sudaryta Kino taryba, įsteigtas filmų registras, pradėtas filmų indeksavimas. 2003 m. priimta nauja Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo redakcija, 2004 patvirtinta Visuomenės informavimo intelektualinės nuosavybės teisių klausimais programa. Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos teisinė bazė visiškai suderinta su ES teisės aktais. 2004 m. priimtas Lietuvos teatrų ir koncertinių organizacijų įstaigų įstatymas. Parengtas Meno kūrėjų ir jų organizacijų įstatymo pakeitimo projektas. 2002 m. Vyriausybė patvirtino Lietuvos nacionalinės dailės galerijos koncepciją, kuria siekiama sudaryti sąlygas eksponuoti XIX - XX a. lietuvių dailės kūrinius.

Skatinant kūrybinę veiklą skiriamos valstybinės stipendijos, įvairios premijos, remiami meno kūrėjų organizacijų kūrybinės veiklos projektai, subsidijuojami teatrai ir koncertinės organizacijos. Finansuojami nacionaliniai ir bendros gamybos filmai bei kino programos. Tokiu būdu valstybės parama sudaro prielaidas kiekvienam visuomenės nariui dalyvauti kultūroje, kurti, pažinti nacionalinę kultūrą.

2002 m. Lietuvos literatūra ir kultūra sėkmingai pristatyta tarptautinėje Frankfurto knygų mugėje, kurioje Lietuva dalyvavo šalies viešnios teisėmis.

Diegiama Lietuvos bibliotekų integrali informacijos sistema (LIBIS). Įgyvendinama Vyriausybės 20002 m. patvirtinta Bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003-2013 metų

programa. Konkurso būdu finansuojami leidybos projektai. Priimta naujos Muziejų įstatymo bei Bibliotekų įstatymo redakcijos.

Įgyvendinant Vyriausybės 2002 m. patvirtintą Regionų kultūros plėtros programą siekiama dekoncentruoti ir decentralizuoti šalies kultūros valdymą, didinti kultūros ir meno paslaugų sklaidą regionuose. Puoselėjant Lietuvos etninę kultūrą įgyvendinama 2003 m. Vyriausybės patvirtinta Etninės kultūros plėtros valstybinė programa. Finansuojami etninės ir regionų kultūros bei nevyriausybinių organizacijų kultūros ir meno projektai.

2003 m. įgyvendinta Karaliaus Mindaugo karūnavimo 750 metų jubiliejaus minėjimo programa. Pagrindiniu minėjimo renginių akcentu tapo surengta Pasaulio lietuvių dainų šventė. Dainų ir šokių švenčių tradicija 2003 m. įrašyta į UNESCO pasaulio žodinio ir nematerialaus paveldo šedevrų sąrašą. 2003 m. Lietuva pirmą kartą tapo prestižinio UNESCO Pasaulio paveldo komiteto nare.

2004 metais įgyvendinta Lietuviškos spaudos atgavimo 100-mečio minėjimo programa.

Siekiant užtikrinti Vilniaus žydų kultūros paveldo apsaugą sudarytos teisinės sąlygos Vilniaus istorinio geto būdingų fragmentų atkūrimui. Žydų religinėms bendruomenėms perduota daugiau kaip 350 religinių rankraštinų tekstų (torų).

Vyriausybė priėmė nemažai teisės aktų kultūros paveldo srityje: patvirtino Ilgalaikę kultūros vertybių išsaugojimo programą, Dvarų paveldo išsaugojimo programą, nustatė Vyriausybės išsipareigojimus dėl laikinai įvežamų į Lietuvos Respubliką užsienio valstybių kilnojamųjų kultūros vertybių parodoms. Parengtas Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama sudaryti pagrindą kultūros paveldosaugos sistemos reformai. Patvirtinti Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato nuostatai, patvirtinti Tuskulėnų rimties parko sukūrimo programa ir Tuskulėnų rimties parko sukūrimo programos įgyvendinimo priemonių planas. Patvirtinti Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato nuostatai bei Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas. 2004 m. Kernavės archeologinė vietovė buvo įtraukta į UNESCO Pasaulio materialaus gamtos ir kultūros paveldo šedevrų sąrašą.

Vykdomi Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų atkūrimo darbai: užbaigti rūmų pietų korpuso pamatai, baigiamas rūsių konstrukcijų įrengimas, pradėti I-ojo aukšto statybos darbai. Įrengtas keltuvas į Gedimino kalną. 2004 metais vykdomi Valdovų rūmų vakarų korpuso pamatų įrengimas ir vakarų bei pietų korpuso antžeminės dalies darbai.

2004 metų liepos mėnesį pareigas pradėjo eiti kultūros atašė Lietuvos Respublikos konsulate Kaliningrade.

V. Sveikatos apsauga

Sveikatos apsaugos sistemos tikslas – efektyvi sveikatos priežiūra, orientuota į ligų prevenciją bei ankstyvą ligų diagnostiką, sveikos gyvensenos ugdymą, sveikatos išsaugojimą, gerą sveikatinimo veiklos kokybę ir racionalų išteklių panaudojimą.

Siekiant nustatyti *visuomenės sveikatos priežiūros sistemos struktūrą* ir valstybinį reguliavimą, visuomenės sveikatos stiprinimo, ligų ir traumų profilaktikos, visuomenės sveikatos saugos, kontrolės ir stebėsenos pagrindus, 2001 m. patvirtinta Lietuvos nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros strategija ir jos įgyvendinimo priemonių planas, priimti Visuomenės Sveikatos priežiūros, Visuomenės sveikatos stebėsenos įstatymai, rengiamos naujos sveikatos programos, vykdomos tęstinės.

Ypač daug dėmesio buvo skiriama *vaikų ir jaunimo sveikatai* išsaugoti ir gerinti: skatinama naujagimiams palankių ligoninių plėtra. Kūdikių iki 1 metų mirtingumas sumažėjo 38 procentais. Plečiamos vaikų vakcinacijos apimtys kombinuotomis vakcinomis, didinamas finansavimas, skirtas dantų priežiūrai, plečiamos vaikų reabilitacijos ir sanatorinio gydymo paslaugos, įgyvendinama Sveikatos priežiūros švietimo įstaigose 2004–2007 m. programa – gražinama derama sveikatos priežiūra į mokyklas. Plėtojama sveikų mokyklų veikla, remiami narkomanijos prevencijos ir narkomanų reabilitacijos projektai, organizuojamas psichologinis pedagoginis darbas su rizikos grupės vaikais ir jaunimu.

2002 m. Sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintas *Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų tinklo restruktūrizavimo planas*, kuris parengtas atsižvelgiant į Europos Sąjungos rekomendacijas ir vadovaujantis moderniosios visuomenės sveikatos principais. Optimizuojant visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų tinklą, 2003 m. įsteigtas Nacionalinis visuomenės sveikatos tyrimų centras, reorganizuotas Visuomenės sveikatos centrų laboratorijų tinklas. 2004 metais akredituotos Nacionalinio visuomenės sveikatos tyrimų centro laboratorijos, parengtos akreditacijos Kauno ir Klaipėdos Visuomenės sveikatos centrų laboratorijos. Projekto įgyvendinimas užtikrins atliekamų tyrimų kokybę bei operatyvumą, visos laboratorijos įgis galimybę siekti akreditacijos bei tarptautinio pripažinimo.

Vadovaujantis 2003 metais LRV patvirtinta Sveikatos priežiūros įstaigų 2003–2008 metų restruktūrizavimo strategija, *restruktūrizuojamos sveikatos priežiūros įstaigos*. Kad pacientai gautų kokybiškas paslaugas, o medikai turėtų tinkamas darbo sąlygas, renovuojami sveikatos priežiūros įstaigų pastatai, įgyvendinami energijos taupymo projektai, pradėta racionali gydymo įstaigų pertvarka. Siekiant racionaliau ir efektyviau panaudoti turimus išteklius, realizuoti sveikatos priežiūros paslaugų poreikį ir kokybės reikalavimus, optimizuojama asmens sveikatos priežiūros įstaigų tinklo apimtis, struktūra ir išdėstymas. Plečiamos ambulatorinės paslaugos, mažinamas stacionarų lovų skaičius – nuo 92,4 lovų 10000 gyventojų 2001 metais iki 87 lovų 10000 gyventojų 2003 metais. Patvirtinti 10 apskričių sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimo planai – apjungta dalis Vilniaus, Klaipėdos, Kauno ir Panevėžio miestų bei rajonų ligoninių, uždaryti nerentabili dirbė akušerijos skyriai, akušerinės paslaugos sutelktos didesnę patirtį turinčiose gydymo įstaigose.

Vykdam investicines ir mokslines praktines programas, sveikatos priežiūros įstaigos aprūpinamos modernia medicinos įranga, diegiamos naujausios medicinos technologijos – 2002–2003 metais renovuota 112 rentgeno kabinetų. Šiuolaikinės technologijos diegiamos Universitetinėse ir regioninėse gydymo įstaigose, rajoninėse gydymo įstaigose plėtojamos slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugos. Vyksta kompleksinis akušerinių skyrių modernizavimas. Greitosios pagalbos tarnybos pertvarkomos pagal naujos Būtiniosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo tvarkos reikalavimus. BPG kabinetai ir Greitosios pagalbos tarnybos aprūpinamos naujais automobiliais – per 2001–2004 metus Lietuvos gydymo įstaigos gavo 130 naujų automobilių, dar 40 automobilių artimiausiu metu pasieks Kauno bei Utenos apskritis.

Toliau plėtojant *pirminę sveikatos priežiūrą* ir įgyvendinant Lietuvos sveikatos projektą, renovuojami ir aprūpinami būtina medicinos įranga BPG kabinetai. Siekiant užtikrinti tolygų kokybiškų paslaugų prieinamumą miestų, o ypač kaimų gyventojams, 2003 metais buvo aktyviai įgyvendinama ambulatorijų renovavimo programa Alytaus, Kauno, Utenos, ir Vilniaus, o 2004 metais ir kitose apskrityse. Įvairių šaltinių lėšomis modernizuota apie 750 BPG kabinetų. Šis procesas bus tęsiamas toliau, tikimasi jį pritraukti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas.

Įgyvendinamos valstybinės *sveikatos programos*: motinos ir vaiko, traumatizmo profilaktikos 2000–2010 metų, tuberkuliozės profilaktikos ir kontrolės 2003–2006 metų ir kt. Gerinant diagnostiką ir vykdant įvairias profilaktines priemones susirgimai diagnozuojami ankstyvoje stadijoje, gerėja šalies gyventojų sveikatingumo rodikliai. Nuo 1995 m. vidutinė gyvenimo trukmė pailgėjo beveik 3 metais. Pirmą kartą po 17 metų užsitęsusio gimstamumo mažėjimo periodo pavyko pasiekti esminį lūžį – 2003 m. pasiektas gimusiųjų skaičiaus, palyginus su 2002 m., padidėjimas 502 kūdikiais; 2004 m. sausio – balandžio mėn. gimė 9978 kūdikiai, t.y. 176 daugiau, negu per praėjusių metų tą patį laikotarpį. Lyginant šių ir praėjusių metų sausio – balandžio mėn. mirusiųjų skaičius šiek tiek sumažėjo – mirė 94 žmonėmis mažiau. Mažėja sergamumas tuberkulioze bei kitomis užkrečiamosiomis ligomis, mirtingumas nuo galvos smegenų insulto. Ypatingas dėmesys skiriamas ankstyvajai onkologinių susirgimų diagnostikai. Įgyvendinant Valstybinę vėžio profilaktikos ir kontrolės 2003–2010 m. programą, siekiama garantuoti onkologinių susirgimų visavertį gydymą (aprūpinti gydymo įstaigas šiuolaikine radioterapijos, chirurgijos aparatūra), užtikrinti atrankinę gimdos kaklelio patologijos ir krūties vėžio patikrą, siekiant sumažinti sergamumą ir mirtingumą nuo gimdos kaklelio ir krūties vėžio.

Nenutrūkstamai vyksta sveikatos priežiūros specialistų profesinės kvalifikacijos tobulinimas, ypatingas dėmesys skiriamas slaugos specialistų rengimui, kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui. Plėtojamos socialinės garantijos medikams, *didinamas medikų darbo užmokestis* kiekvienoje sveikatos apsaugos grandyje taikant specifines darbuotojų darbo užmokesčio didinimo priemones. Pirminės asmens sveikatos priežiūros gydytojų skatinimui už gerus darbo rezultatus 2003 m. skirta 2,4 mln. litų. Įgyvendintas vienas iš 2004 metų prioritetų – vidutiniškai 10 proc. padidintas medicinos darbuotojų darbo užmokestis (šiam tikslui Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) biudžete papildomai skirta 64 mln. litų).

Plėtojant *vaistų prieinamumo* Lietuvos gyventojams sistemą, skatinant racionalų valstybės lėšų, skirtų vaistams kompensuoti, naudojimą, vaistų kompensavimo sistemos skaidrumą bei farmacinių paslaugų kokybę buvo tobulinami teisės aktai, reglamentuojantys vaistų įtraukimą į ligų ir kompensuojamųjų vaistų sąrašus, bazinės kainos apskaičiavimą ir kt. Sėkmingos derybos su farmacinkiniais leido subalansuoti neribotą išlaidų vaistams augimą. 2003–2004 metais vaistų kainoms sumažėjus maždaug 20 procentų, atsirado galimybė, išrašyti gyventojams kur kas daugiau vaistų (vien per šių metų birželio mėnesį receptų vaistams išrašyta 15 proc. daugiau negu per 2003 metų birželio mėnesį), papildyti kompensuojamųjų vaistų sąrašą naujais, ligoniams reikalingais preparatais.

Valstybinė ligonių kasa prie SAM nuosekliai įgyvendina Lietuvos sveikatos programoje įtvirtintą *tolygaus gyventojų finansavimo nuostatą*, diegiant PSDF biudžeto lėšų paskirstymo teritorinėms ligonių kasoms pagal gyventojų statistinius demografinius rodiklius modelį, t.y. atsižvelgiant į aptarnaujamo regiono gyventojų skaičių, lytį ir amžių. Tobulinant stacionariųjų asmens sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimo tvarką, faktiškai suteiktų, bet neapmokėtų stacionariųjų paslaugų sumažėjo nuo 8,4 proc. 2002 m. iki 1,2 proc. 2003 m., atitinkamai nuo 22,8/100 iki 20,7/100 gyventojų sumažėjo hospitalizacija, sudarytos sąlygos ambulatorinių paslaugų plėtrai. Įgyvendinant Sveikatos draudimo principus, kiekvienais metais tobulinami paslaugų įkainiai. Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų bazinės kainos balo vertė padidinta nuo 0,94 lito 2003 m. iki 1 lito 2004 metais. Patvirtinta brangių tyrimų ir procedūrų apmokėjimo tvarka, įvedant „plaukiojančio balo“ sistemą leis subalansuoti PSDF biudžeto poreikius su galimybėmis.

2003 m. pirmą kartą subalansuotas PSDF biudžetas, pajamų planas įvykdytas 105 %. Sumažėjo kreditorinis įsiskolinimas asmens sveikatos priežiūros įstaigoms (20 mln.Lt) ir vaistinėms (95 mln.Lt).

VI. Finansų politika

Valstybės finansų politika visų pirma pasireiškia per išlaidas ir iš mokesčių gaunamas pajamas. 1999-2002 m. valdžios sektoriaus fiskalinis deficitas nuolat mažėjo: jei 2000 m. jis siekė 2,4 proc. BVP, 2001 m. – 2,0 proc. BVP, tai 2002 m. sumažėjo iki 1,5 proc. BVP. Tai buvo pasiekta mažinant valstybės perskolinimo operacijų išlaidas, vykdant biudžeto sandaros reformą, įvesta griežtesnė biudžetinių įstaigų kontrolė, pasiektas nedidelis darbo užmokesčio augimas valstybiniame sektoriuje. Preliminariais duomenimis, 2003 m. fiskalinis deficitas sudarė apie 1,9 proc. BVP. Deficito dydį 2003 m. lėmė integracijos į ES ir NATO procesai, gyventojams grąžinta didesnė nei planuota atkurtųjų santaupų suma. 2002 bei 2003 metų nacionalinio biudžeto pajamų planinė užduotis buvo įvykdyta.

Vykdant biudžeto sandaros reformą, nebiudžetiniai fondai buvo įtraukti į valstybės biudžetą. Panaudojant Privatizavimo fondo lėšas sudaromas Rezervinis (stabilizavimo) fondas, kurio paskirtis užtikrinti valstybės finansų sistemos stabilumą ir atsverti ekonominę riziką, dėl kurios gali sutrikti ilgalaikių reformų finansavimas. 2004 metų sausio 1 d. šį fondą sudarė 1 507,4 mln. Lt (2,7 proc. BVP). 2004 metais numatyta iš Rezervinio (stabilizavimo) fondo panaudoti 89,45 mln. litų pensijų sistemos reformai finansuoti. Tvari fiskalinė politika tiesiogiai lėmė mokėjimų balanso einamosios sąskaitos deficito mažėjimą nuo 11,2 proc. BVP 1999 m. iki 5,3 proc. BVP 2002 m. Didėja investicijų bei kreditų privačiam sektoriui apimtys, sumažėjo Vyriausybės vertybinių popierių palūkanos, gerėja makroekonominė perspektyva ir investuotojų lūkesčiai dėl stabilios bei nuolat

gerėjančios Lietuvos ekonominės situacijos. Tačiau privačių investicijų ir vartojimo iš skolintų lėšų augimas 2003 m. padidino einamosios sąskaitos deficitą iki 6,9 proc. BVP.

Igyvendinant Vyriausybės programos nuostatas dėl ilgalaikės mokesčių reformos, buvo parengta *Mokesčių sistemos koncepcija*, kurios pagrindu buvo parengti ir priimti pagrindiniai Lietuvos Respublikos mokesčių įstatymai, tai Pelno mokesčio, Gyventojų pajamų mokesčio, Pridėtinės vertės mokesčio, Akcizų įstatymai, kurie atitinka šiuolaikinę Lietuvos Respublikos mokesčių sistemą, skatinančią sparčią Lietuvos ekonomikos raidą, stabilias biudžetų pajamas, teisingą ir proporcingą mokesčių paskirstymą, konkurenciją ir suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais.

Mažinant mokesčių našta, Vyriausybės siūlymu net du kartus buvo padidintas neapmokestinamasis pajamų dydis: nuo 2002 m. balandžio 1 d. neapmokestinamasis minimumas padidėjo nuo 214 iki 250 litų, o nuo 2003 m. sausio 1 d. – iki 290 litų, jis susietas su išlaikytinių skaičiumi ir neįgalumu. Ir toliau numatoma mažinti gyventojų apmokestinamąją bazę, atimant nustatyto dydžio išlaidas (sumokėtas pensijų įmokas į Lietuvos Respublikoje sudarytus pensijų fondus, gyvybės draudimo įmokas, palūkanas už paimtą kreditą gyvenamajam būstui statyti arba jam įsigyti, už studijas studijuojančių gyventojų sumokėtas sumas, išlaidas už įsigytą asmeninį kompiuterį su programine įranga ir interneto prieigos įrengimą kartu su šiai prieigai reikalingos įrangos įsigijimu). Įteisintas visuotinis gyventojų pajamų deklaravimas.

Pelno mokesčio įstatymas leido nuo 2002 m. sausio 1 d. atsisakyti nepagrįstų lengvatų ir išimčių ir sumažinti pelno mokesčio tarifą nuo 24 iki 15 procentų.

Nuo 2002 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujos redakcijos Pridėtinės vertės mokesčio ir Akcizų įstatymai, kurie įgyvendino visas pagrindines Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių apmokestinimą PVM ir akcizais, nuostatas, tačiau į įstatymus nebuvo perkelti reikalavimai, kuriuos taikyti įmanoma tik Lietuvai esant Europos Sąjungos nare ir bendrosios rinkos dalimi. Galutinai Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių apmokestinimo PVM ir akcizais tvarką, nuostatos, išskyrus nuostatas, kurių perkėlimui Lietuva yra gavusi pereinamąjį laikotarpį, buvo perkeltos nuo 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojus Pridėtinės vertės mokesčio ir Akcizų įstatymų pakeitimams.

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą mažinti PVM tarifą būtiniausioms maisto prekėms, nuo 2003 sausio 1 d. lengvatinis 5 proc. PVM pradėtas taikyti šviežiai atšaldytai mėsei, o nuo 2004 m. vasario 1 d. – gyvoms, šviežioms ir atšaldytoms žuvisms.

Siekiant išplėsti dabartines savivaldybių galimybes finansinių išteklių formavimo srityje, nuo 2003 m. sausio 1 d. savivaldybėms yra perduotas nuomos mokesčio už valstybinę žemę ir valstybinio fondo vandens telkinius administravimas, taip pat suteikta teisė nustatyti fiksuotus pajamų mokesčio dydžius pajamoms, gautoms iš individualios veiklos, kuria verčiamasi turint verslo liudijimą.

Nuo 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo nauja Mokesčių administravimo įstatymo redakcija, kurioje aiškiau apibrėžti pagrindiniai apmokestinimo tvarkos teisinio reglamentavimo principai, tiksliau, nuosekliau ir išsamiau reglamentuotos mokesčių administravimo procedūros; pakeisti mokesčių administratoriaus veiklos prioritetai – pirmenybė teikiama savanoriško mokesčių mokėjimo skatinimui, visapusiškai pagalbai mokesčių mokėtojams įstatymų laikymosi srityje.

2003 m. spalio 16 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos pagalbos Europos Sąjungos valstybių narių institucijoms išieškant reikalaujamas skolas, susijusias su rinkliavomis, muitais, mokesčiais ir kitomis pinigų sumomis, teikimo ir naudojimosi kitų Europos Sąjungos valstybių narių institucijų teikiama pagalba išieškant minėtas pinigų sumas įstatymas, kuris sudarys teisinę prielaidą efektyviam Lietuvos ir kitų ES valstybių narių bendradarbiavimui nesumokėtų mokesčių išieškojimo srityje. Šis įstatymas įsigaliojo nuo 2004 m. gegužės 1 d.

Igyvendinus Buhalterinės apskaitos koncepciją, yra priimti Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos, Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės ir Lietuvos Respublikos įmonių konsoliduotos finansinės atskaitomybės įstatymai. Šie įstatymai iš esmės pakeitė buhalterinės apskaitos tvarkymo ir finansinės atskaitomybės sudarymo teisinį reglamentavimą. Įstatymais nustatytas Tarptautinių apskaitos standartų taikymas įmonėse, kurių vertybiniais popieriais

prekiaujama reguliuojamose rinkose, ir nacionalinių apskaitos standartų, pagrįstų Europos Sąjungos teise, Tarptautiniais apskaitos standartais ir Tarptautiniais viešojo sektoriaus apskaitos standartais, rengimas. Įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms pradėjus taikyti Tarptautinius apskaitos standartus arba nacionalinius apskaitos standartus pateikiama finansinė informacija bus skaidri, patikima, išsami, naudinga informacijos vartotojams bei palyginama ir suprantama ne tik Lietuvoje, bet ir Europos Sąjungoje bei už jos ribų.

Siekiant sudaryti sąlygas plėtoti kapitalo rinkai bei formuoti gyventojų investavimo kultūrą perkant ir parduodant išsimokėtinai ar sudarant išperkamosios nuomos sutartis, kurių objektas yra neregistruotas daiktas, Vyriausybė 2002 m. įsteigė Sutarčių registrą, kuris suderintas su jau esama Hipotekos registro sistema. Patvirtinti Sutarčių registro nuostatai. Sutarčių registras pradėjo veikti nuo 2003 m. rugpjūčio mėn.

Igyvendinant programos nuostatą – plėtoti teisinę bazę, siekiant užtikrinti akcininkų teises ir įmonių valdymo organų atskaitomybę pagal pažangiausių užsienio šalių praktiką, Vyriausybė 2003 m. įsteigė Juridinių asmenų registrą ir patvirtino jo nuostatus. Teisingumo ministerija paskirta vadovaujančiąja Juridinių asmenų registro tvarkymo įstaiga, atsakingu tvarkytoju – VĮ Registrų centras. Juridinių asmenų registras pradėjo veikti nuo 2004 m. sausio 1 d.

VII. Ūkio politika

Lietuvos ekonomikos plėtra 2001 - 2004 metais buvo gana sparti, o 2003 metais Lietuva pasiekė geriausių ekonominių rezultatų iš visų Europos valstybių:

- išankstiniais duomenimis bendrasis vidaus produktas (BVP) per 2004 metų I pusmetį palyginus su 2003 metų tuo pačiu laikotarpiu, realiai išaugo 7,3 proc., per 2003 metus, lyginant su 2002 metais, realiai išaugo 9,0 proc. (per 2002 metus – 6,8 proc., per 2001 metus – 6,4 proc.);

- 2001 metais infliacija sudarė 2,0 proc., o 2002 ir 2003 metais buvo defliacija (atitinkamai 1,0 ir 1,3 proc.);

- prekių eksportas per 2004 metų I pusmetį palyginus su 2003 metų tuo pačiu laikotarpiu padidėjo 15,5 proc., galutiniais muitinės deklaracijų duomenimis 2003 metais padidėjo 9,1 proc. (2002 m. – 10,7; 2001 m. – 20,3 proc.), o prekių importas atitinkamai – 15,2 proc., 6,0 proc. (2002 m. – 12,4 proc.; 2001 m. – 16,4 proc.).

- pramonės įmonės pagamino ir pardavė produkcijos 2004 metų I pusmetį palyginus su 2003 metų tuo pačiu laikotarpiu 13,4 proc. daugiau, 2003 metais, palyginus su praėjusiais metais, 16,1 proc. daugiau (2002 metais – 3,1 proc.; 2001 metais – 16 proc.).

Vyriausybė, siekdama nustatyti šalies ilgalaikius strateginius tikslus, parengė, o Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 patvirtino Valstybės ilgalaikės raidos strategiją. Vykdamas minėto nutarimo 2 straipsnį LR Vyriausybės nutarimu sudaryta Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo analizės ir stebėsenos (monitoringo) priežiūros komisija, kurios tikslas - prižiūrėti ir koordinuoti Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimą atsižvelgiant į Lisabonos strategijos, kuriai pritarta 2000 metų Lisabonos Europos Sąjungos viršūnių taryboje, nuostatas.

Šalies ekonomikos plėtra yra tampriai susijusi su ūkio konkurencingumo didėjimu. Pramonės politikos tikslas – nepažeidžiant rinkos ekonomikos principų, pasiekti, kad kuo daugiau pramonės įmonių būtų konkurencingos. Šio tikslo yra siekiama įgyvendinant įvairias programas.

Igyvendinant *Inovacijų versle programą ir jos įgyvendinimo 2003-2006 m. priemones*, stiprinama Lietuvos inovacijų sistema, teikiama pagalba mokslo ir technologijų parkų, kitų inovacijų paramos infrastruktūros organizacijų kūrimuisi ir plėtrai. Šiuo metu Lietuvoje veikia 6 mokslo ir technologijų parkai, iš jų 5 įsteigti 2002 metais.

Pasinaudojant PHARE ESC 2001 projekto „Inovaciniai gebėjimai“ teikiama parama, įsteigtas regioninis inovacijų paramos tinklas su koordinaciniu centru Lietuvos inovacijų centre ir penkiais padaliniais šalies regionuose (Alytuje, Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje ir Šiauliuose). Šis tinklas vykdo inovacijų propagavimo, įmonių konsultavimo, inovacinių projektų generavimo veiklą, siekiant pasiruošti efektyviam iki-struktūrinių ir struktūrinių fondų paramos įsisavinimui. Projekto metu Lietuvos inovacijų centro tinklas kartu su partnerėmis organizacijomis iš Vokietijos

ir Škotijos konsultavo daugiau kaip 600 įmonių ir organizacijų. Sukurtas specializuotas interneto tinklapis (inovacijų portalas) www.innovation.lt, administruojamas Lietuvos inovacijų centro ir teikiantis nemokamas informacines paslaugas apie inovacijų galimybes Lietuvoje ir pasaulyje. Šiame inovacijų portale „vieno langelio“ principu pateikiama informacija apie inovacijų paramos paslaugas, politiką, renginius Lietuvoje, Europos Sąjungos ir kt. šalyse.

Vykdamas Europos Komisijos ir Ūkio ministerijos remiamą projektą „Inovacijų perdavimo centras Lietuvoje“, Lietuvos inovacijų centras dalyvauja Europos inovacijų perdavimo centrų tinkle, vienijančiame virš 250 organizacijų iš 30 Europos valstybių. Tokiu būdu Lietuvos įmonėms ir mokslinių tyrimų įstaigoms suteikiama galimybė dalyvauti tarptautinio technologijų perdavimo/perėmimo procese ir užmegzti bendradarbiavimą su atitinkamais partneriais.

Siekiant pasirengti atlaikyti Europos Sąjungos ir kitų šalių rinkų konkurencinį spaudimą, apsaugoti rinką nuo nekokybiškai ir neteisėtai pagamintų prekių, baigiama sukurti Lietuvai reikalinga atitikties įvertinimo infrastruktūra, apimanti bandymų laboratorijas, sertifikavimo įstaigas, stiprinama metrologinė ir rinkos priežiūros sistema. Įgyvendinus *Atitikties įvertinimo infrastruktūros plėtros* programą, parengti 40 atitikties įvertinimo įstaigų steigimo ar akreditacijos srities išplėtimo projektai, įsigyta reikalinga laboratorinė įranga, 27 šių įstaigų kompetencija patvirtinta jas akredituojant pagal taikytinų Europos standartų reikalavimus ir jos teikia produktų atitikties įvertinimo paslaugas Akredituotos atitikties įvertinimo įstaigos galės vertinti atitinkamų produktų atitiktį ES standartų reikalavimams. 6 Lietuvos atitikties įvertinimo įstaigos yra notifikuotos Europos komisijai pagal 5 Naujojo požiūrio direktyvas (mašinų sauga, liftai, asmeninės apsaugos priemonės, žemos įtampos, statybos produktai), šių įstaigų parengti ir išduoti sertifikatai jau galioja visoje ES ekonominėje erdvėje

Siekiant užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį, sukuriama vartotojų teisių apsaugos sistema, suderintą su Europos Sąjungos teise, stiprinant ir tobulinant vartotojų teisių apsaugos ir produktų saugos kontrolės institucijų sistemą, vykdyti vartotojų švietimą. Vyriausybė 2003 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1404 patvirtino Valstybinę vartotojų teisių apsaugos strategiją ir Lietuvos nacionalinę vartotojų švietimo programą. Valstybinėje vartotojų teisių apsaugos strategijoje numatytos 2003-2006 metų prioritetinės kryptys ir uždaviniai. Strategijos tikslas – užtikrinti aukštą vartotojų teisių apsaugos lygį, atitinkantį ES reikalavimus. Taip pat Vyriausybė 2004 m. birželio 16 d. nutarimu Nr. 758 patvirtino Valstybinės vartotojų teisių apsaugos strategijos ir Lietuvos nacionalinę vartotojų švietimo programos įgyvendinimo 2004 metams priemonių planus.

Ūkio plėtrai ir naujų darbo vietų kūrimui didelę įtaką taip pat turi palanki *investicinė aplinka*. Lietuvos Respublikos Seimas 2003 metais priėmė Lietuvos Respublikos investicijų 2, 12, 13 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymą kuriuo praplėtė valstybės paramos investuojant krypčių spektrą, akcentuojant investicijas į priemones, numatančias perspektyvių pramonės šakų įmonių technologijų atnaujinimą ir modernizavimą, smulkaus ir vidutinio verslo vystymą, mokslo ir technologijų parkų kūrimą ir kt.

Įgyvendinant Vyriausybės programą turizmo srityje buvo parengti nauji turizmo teisės aktai, kurie sumažino turizmo paslaugų verslo reguliavimo reikalavimus ir sukonkretino bei išplėtė vartotojų (turistų) teisių apsaugą. Turizmo sektorius tapo patrauklia investicijoms sritimi, dėl ko ženkliai išaugo viešbučių ir kaimo turizmo objektų skaičius. Vykdomos turizmo infrastruktūros plėtros bei turizmo galimybių pristatymo priemonės 2001-2003 metus leido pasiekti šiuos rezultatus: užsienio turistų skaičius išaugo 35,5 proc., apgyvendinimo įmonėse užsienio svečių skaičius padidėjo 46,5 proc., atvykstamojo turizmo pajamos (Lietuvos banko duomenimis) padidėjo 14,3 proc., kaimo turizmo paslaugų teikėjų skaičius padidėjo 2,6 karto.

Vyriausybė daug dėmesio skyrė *valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo* teisei bazei tobulinti. Vyriausybei pateikus, 2002 metais Seimas priėmė Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymą, kuriame detalizuotos ir išplėtos nuostatos, susijusios su privatizavimo objektų sąrašu, informacijos apie privatizavimo objektą paskelbimu, atsiskaitymo tvarka su investuotojais už privatizavimo objektų pagerinimą, privatizavimu tiesioginių derybų ir nuomos su išsipirkimu būdais. Valstybės turto fondo ir jam

patikėto turto valdymo problemoms išspręsti 2004 metais priimtas Valstybės turto fondo įstatymo 3, 5, 6, 8 straipsnių pakeitimo ir 4, 7, 11 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas. Per 2001-2004 metus Vyriausybė priėmė nutarimus, kuriuose aiškiau reglamentuojama privatizavimų objektų parengimas privatizuoti, nustatytos privatizavimo objektų išbraukimo iš sąrašo sąlygos, geriau reglamentuotas informacijos apie privatizavimo objektus paskelbimas bei privatizavimo būdų nuostatos, pakeista nuomininkų išlaidų privatizavimo objektui pagerinti apskaičiavimo tvarka, sutrumpinti atsiskaitymo terminai už privatizavimo objektus, numatyta griežtesnė pirkėjų įsipareigojimų vykdymo ir atsiskaitymo kontrolė, sumažintas investicijų lyginamasis svoris vertinant bendrą konkursinių pasiūlymų rezultata, potencialių pirkėjų nustatyti potencialių pirkėjų nepatikimumo kriterijai ir nepatikimumo nustatymo taisyklės, įtvirtintos ir kitos nuostatos, darančios privatizavimo procesą efektingesnę ir skaidresnę.

2001 m. Vyriausybė sudarė nuolatinę komisiją *verslo sąlygų gerinimo* klausimams spręsti, į kurios sudėtį įtraukti ir verslo atstovai. Vykdydamas šį nutarimą, ūkio ministras 2001 m. tam tikroms verslo sąlygų gerinimo problemoms nagrinėti sudarė 8 laikinąsias darbo grupės. 5 grupių parengtas priemonės Vyriausybė patvirtino nutarimais. Juose numatytos 27 verslo sąlygų gerinimo priemonės atitinkamose srityse. Didžioji dalis priemonių jau įgyvendinta, kitos dar rengiamos.

Gerindama verslo sąlygas ir taip sudarydama tinkamas prielaidas verslo plėtrai, Vyriausybė 2002-2004 metais atliko didelius darbus tobulinant ir modernizuojant verslui ypač aktualius teisės aktus. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Akcinių bendrovių, Ūkinių bendrijų, Valstybės ir savivaldybės įmonių, Viešųjų įstaigų įstatymų naujas redakcijas, taip pat priimtas Individualių įmonių įstatymas. Šie įstatymai atitinka Europos Sąjungos teisę, juose panaikinti prieštaravimai su kitais įstatymais bei išspręstos jų taikymo praktinės problemos. Taip pat priimti Europos ekonominių interesų grupių ir Europos bendrovių įstatymai. Jie sudaro naujas papildomas galimybes Lietuvos verslininkams vykdyti veiklą kartu su kitų Europos Sąjungos valstybių narių verslo partneriais. Įstatymų projektai rengti bendradarbiaujant su verslo asocijuotomis organizacijomis, kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis. Tai padėjo geriau išsiaiškinti ir spręsti problemas bei turėjo teigiamos įtakos įstatymų projektų turiniui.

Eksporto didinimo siekiama įgyvendinant *Specialiąją eksporto plėtros ir skatinimo strategijos įgyvendinimo programą*. Komerciniams ryšiams plėtoti įsteigtos komercijos atašė pareigybės arba Lietuvos ekonominės plėtros agentūros (LEPA) atstovybės užsienio valstybėse (tokios pareigybės įsteigtos Lenkijoje, Rusijoje – Maskvoje ir Sankt Peterburge, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Nyderlanduose, Ukrainoje, Italijoje ir Vokietijoje – Hamburge ir Offenbach'e), teikiama valstybės parama organizuojant nacionalines ir tarptautines parodas bei verslininkų misijas, remiamas informacinių bei Lietuvos įvaizdį formuojančių leidinių išleidimas, konferencijų ir seminarų organizavimas, teikiama parama įgyvendinant verslo infrastruktūros plėtros projektus, bei įvairius rinkų tyrimo projektus.

Siekiant spartinti Lietuvos verslo plėtrą, kurti naujas darbo vietas, didinti šalies įmonių konkurencines galimybes, 2002 m. Vyriausybės nutarimu buvo patvirtintos *Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros iki 2004 metų strateginės kryptys* ir Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros 2002-2004 metų priemonės. Visose Lietuvos apskrityse sukurta lengvatinių paslaugų verslui infrastruktūra. 7 verslo inkubatoriuose ir 33 verslo informacijos centruose verslininkai lengvatinėmis sąlygomis gali gauti aktualią informaciją, konsultacijas ir mokymus bei patalpų, technikos ir biuro įrangos nuomos paslaugas verslo pradžiai ir plėtrai. Ūkio ministerija parėmė 14 programų, skirtų savivaldybių smulkaus ir vidutinio verslo skatinimui bei ekonominei plėtrai.

2002 m. priėmus Regioninės plėtros įstatymo pakeitimo įstatymą, patobulinta *regioninės politikos* teisinė bazė, parengti įstatymą įgyvendinantys teisės aktai.

2002 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Lietuvos Respublikos regionų plėtros programą ir jos įgyvendinimo priemones 2003-2005 metams. Programos paskirtis – remti Lietuvos Respublikos regionus ir savivaldybes, rengiančius programavimo ir projektinius dokumentus, siekiant sudaryti sąlygas efektyviai pasinaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama. Įgyvendinant programą parengti arba atnaujinti regionų plėtros planai visose apskrityse. Sustiprinti

apskričių viršininkų ir savivaldybių administracijų darbuotojų administraciniai gebėjimai regionų plėtros planų rengimo, atnaujinimo klausimais.

Įgyvendinant tarptautinį bendradarbiavimą regioninės plėtros srityje organizuoti seminarai skirti Lietuvos regionų tarptautiniam bendradarbiavimui plėtoti ir padengtos Lietuvos euroregionų nario mokesčio Europos pasienio regionų asamblėjoje išlaidos.

2004 m. buvo parengtas Regioninės plėtros įstatyme numatytų Regionų socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo iniciatyvų (plano) projektas, kuris buvo svarstytas Nacionalinės regioninės plėtros tarybos 2004 m. birželio 28 d. posėdyje ir jam buvo pritarta.

Įgyvendinant programą parengti regionų plėtros planai visose 10 apskričių. Taip pat suteikta virš 20 konsultacijų apskričių viršininkų ir savivaldybių administracijoms, ekonominiams ir socialiniams partneriams. Pagal vidaus reikalų ministro įsakymu patvirtintus atrankos kriterijus, teikiant finansinę pagalbą regionams ir savivaldybėms rengiant projektus (projektinius pasiūlymus) Europos Sąjungos struktūrinių ir stojimo fondų paramai gauti, atrinktos 145 projektų (projektinių pasiūlymų) santraukos ir baigiamos parengti paraiškos.

2003 m. gruodžio 31 d. oficialiai baigta įgyvendinti PHARE 2000 Ekonominės ir socialinės sanglaudos programa. Iš viso įgyvendinta 10 paslaugų projektų, 16 tiekimų projektų ir 269 subsidijų projektai. Šie projektai buvo skirti verslo vystymui ir verslumo skatinimui bei turizmo infrastruktūrai gerinti, o taip pat profesiniam apmokymui ir bedarbystei mažinti. Bendras programos lėšų įsisavinimas – apie 90 proc.

Nuo 2003 m. įgyvendinamos bendradarbiavimą ES teritorijoje ir ant išorinių ES sienų remiančios programos: PHARE 2002 m. Bendradarbiavimo abipus sienos programa. Vyksta parengiamieji darbai INTERREG IIIA tarp Lietuvos, Lenkijos ir Kaliningrado srities ir INTERREG IIIA tarp Lietuvos, Latvijos ir Baltarusijos programose. Europos Bendrijų iniciatyvos INTERREG III programos, Baltijos jūros regiono INTERREG IIIB ir INTERREG IIIC šiaurės zonos. Minėtomis programomis siekiama užtikrinti spartesnę pasienio regionų socialinę ekonominę plėtrą bei stiprinti bendradarbiavimą abipus sienos

Šiuo metu vyksta parengiamieji programų administravimo ir koordinavimo darbai, organizuojami mokymai tiek potencialiems naudos gavėjams, tiek priežiūros institucijoms, aktyviai dalyvaujama priežiūros, stebėsenos komitetų ir darbo grupių veikloje.

Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. patvirtino atnaujintą Lietuvos nacionalinę energetikos strategiją, kurioje numatytos šalies *energetikos plėtros* gairės atsižvelgiant į tai, kad Ignalinos AE pirmasis blokas bus sustabdytas 2004 m, o antrasis, esant finansavimo šaltiniams, reikiamam finansavimo mastui, paremtam susitarimais su ES institucijomis ir kitais donorais, - 2009 metais. Strategija nustato Lietuvos energetikos strateginius tikslus 20 metų laikotarpiui.

2001 m. buvo ratifikuota Lietuvos Respublikos ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko bendroji sutartis. 2001 m. buvo patvirtinta valstybės įmonės Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo programa. Siekiant sušvelninti socialines-ekonomines Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo pasekmes, 2003 m. Seimas priėmė valstybės įmonės Ignalinos AE darbuotojų papildomų užimtumo ir socialinių garantijų įstatymą, kuriame numatyta parama Ignalinos AE personalui, atleidžiamam dėl eksploatavimo nutraukimo. 2003 m. gegužės mėn. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino valstybės įmonės Ignalinos AE pirmojo ir antrojo blokų galutinio sustabdymo pasekmių įveikimo kryptis, kuriose numatyti tiek techninių, tiek ir socialinių problemų sprendimų būdai. 2003 m. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo Jungtinę panaudoto kuro tvarkymo saugos ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymo saugos konvenciją, įpareigojančią laikytis tarptautinių standartų, tvarkant radioaktyvias atliekas. 2004 m. priimtas Valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės pertvarkymo į uždaryją akcinę bendrovę įstatymas.

2003 m. Stojimo sutarties Protokolu Nr. 4 Europos Sąjunga įsipareigojo 2004-2006 metais skirti Lietuvai 285 mln. eurų Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimui ir Lietuvos energetinio ūkio modernizavimui.

Nuo 2002 m. sausio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos Elektros energetikos įstatymas bei priimti lydimieji teisės aktai sudarė sąlygas funkcionuoti elektros energijos rinkai. Nuo 2004 m.

liepos 10 d. įsigaliojo nauja Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo redakcija, kur perkeltos naujų Europos Sąjungos direktyvų nuostatos.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Elektros energijos, kuriai gaminti naudojami atsinaujinantys ir atliekiniai energijos išteklių pirkimo skatinimo tvarką, kuria vadovaujantis skatinamas elektros energijos, gaminamos naudojant atsinaujinančius ir atliekinius energijos šaltinius, supirkimas.

Tęsiamas darbas kuriant bendrą Baltijos elektros rinką. Parengtas Baltijos tinklų kodekso projektas, kuris reglamentuos techninę elektros tinklų darbo pusę, kad būtų užtikrintas energijos tiekimo patikimumas. 2002 m. atlikta Lietuvos – Lenkijos elektros energetinių sistemų sujungimo galimybių studija.

Pradėtas įgyvendinti bendras Lietuvos-Latvijos-Estijos-Suomijos elektros energijos tinklų sujungimo projektas, sąlygojantis Baltijos elektros rinkos sujungimą su Skandinavijos elektros energetikos rinka.

2003 m. Varšuvoje įvyko bendros Lietuvos ir Lenkijos darbo grupės posėdis, kur pasiūlyta įkurti projekto vystymo bendrovę. Toliau tęsiamas darbas dėl finansinės Europos Sąjungos pagalbos projektui įgyvendinti. Energetinių sistemų sujungimas leis bendrai Baltijos elektros rinkai integruotis į Vakarų Europos elektros rinkas.

Nuo 2003 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos šilumos ūkio įstatymas, kuris reglamentuoja šilumos ūkio plėtros politiką siekiant vystyti patikimą, kokybišką, mažiausių sąnaudų šalies mastu reikalaujantį šilumos tiekimo būdą, diegti konkurenciją tarp šilumos gamintojų ir namo vidaus šilumos tinklų prižiūrėtojų, teisiškai reglamentuoti vartotojų ir šilumos tiekėjų santykius. Taip pat parengti ir patvirtinti poįstatyminiai teisės aktai reglamentuojantys šilumos ūkio veiklą.

VIII. Transporto sistema

Transporto infrastruktūros plėtra Lietuvoje yra viena iš prioritetinių veiklos kryptių. Įgyvendinant Vyriausybės 2001–2004 metų programos nuostatas, daugiausia dėmesio skiriama transporto sistemai, atitinkančiai ES principus, tikslus ir kriterijus, sukurti, transporto infrastruktūrai modernizuoti.

2001 metais pradėtas įgyvendinti I transporto koridoriaus „Via Baltica“ magistralės (Talinas-Ryga-Kaunas-Varšuva) rekonstrukcijos antrasis etapas. 2000-2002 metais buvo nutiesti 22,48 km ilgio Marijampolės-Kalvarijos aplinkkelis ir Kauno miesto vakarinio aplinkkelio antroji važiavimo juosta. 2001-2003 metais nutiesta 36 km naujų magistralės ruožų, pastatytos 4 skirtingo lygio sankryžos (Marijampolės I ir II, Nausodės ir Garliavos). Nuo 2002 metų prasidėjo I transporto koridoriaus atšakos – IA tarptautinio transporto koridoriaus (Ryga-Šiauliai-Tauragė-Kaliningradas) rekonstrukcija. Per 2002-2003 metus šio kelio atskiruose ruožuose buvo rekonstruota, sustiprinta ir išplatinta 12,1 km kelio dangos. 2004 metų liepos mėnesį atiduotas eksploatacijai Šiaulių miesto pietvakarinis aplinkkelis. Šiuo metu tęsiami Joniškio aplinkkelio tiesimo darbai ir atskirų kelio ruožų rekonstrukcija, projektuojamas Panemunės aplinkkelis. 2001 metais prasidėjo automagistralės Vilnius-Kaunas-Klaipėda (IXB transporto koridorius) rekonstrukcija: atskirų kelio ruožų dangos ir kelkraščių stiprinimas, dangos remontas ir atnaujinimas, vieno lygio sankryžų, tiltų ir viadukų pakloto remontas ir požeminių gyvulių pragainų įrengimas. 2001-2003 metais buvo rekonstruoti 47 km ilgio magistralės ruožai, 153 km sustiprinta asfaltbetonio danga. 2001-2003 metais valstybinės reikšmės kelių priežiūrai ir plėtrai panaudota 1,8 mlrd. Lt, 2004 m. planuojama panaudoti 893,9 mln. Lt.

2004 metais bus pradėti tiesimo ir rekonstrukcijos darbai I, IXD ir IXB transporto koridoriuose bei transeuropinio tinklo keliuose E28 (Vilnius-Prienai-Marijampolė), E85 (Vilnius-Lyda) ir E272 (Vilnius-Panevėžys-Šiauliai-Palanga).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komitetas pritarė 2002-2015 metų valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros programai. 2001-2003 metais išasfaltuota 320 km žvyrkelių, rekonstruota 60 km E kategorijos magistralinių kelių.

2004 metais bus pradėtos naudoti ES struktūrinių fondų lėšos, asfaltuojant žvyrkelius, stiprinant krašto ir rajoninių kelių dangas, įgyvendinant saugaus eismo ir aplinkos apsaugos priemones.

2001-2003 m. kapitaliai suremontuota 110 km geležinkelio ruožų IX Kretos koridoriuje, modernizuojamos elektros tiekimo linijos, signalizacija ir telekomunikacijos, rekonstruojami tiltai ir viadukai, privažiuojamieji geležinkeliai į Klaipėdos valstybinį jūrų uostą, Pauosčio geležinkelio stotis (Klaipėdos naftos terminalui aptarnauti), Kenos ir Kybartų pasienio perdavimo stotys (būsimos ES išorinės sienos). 2004 m. planuojama suremontuoti 60 km geležinkelio kelių IX Kretos koridoriuje, bus baigta rekonstruoti Pauosčio geležinkelio stotis bei Kybartų pasienio perdavimo stotis, toliau bus tęsiami Klaipėdos geležinkelio mazgo plėtros darbai, modernizuojamos elektros tiekimo linijos, signalizacija ir telekomunikacijos. 2003 m. užbaigta Vilniaus geležinkelio stoties keleivių rūmų rekonstrukcija. 2003 m. vasario mėn. maršrutu Odesa-Kijevas-Minskas-Vilnius-Klaipėda ir atgal pradėjo važinėti šaudyklinis traukinys „Vikingas“, skirtas konteineriams ir kontreileriams vežti.

Europos Parlamento ir Tarybos 2004-04-29 sprendimu Nr.884/2004/ES, I transporto koridorius geležinkelių projektas Rail Baltica projektas įvardintas kaip Europos lygio prioritetinis projektas. Iki 2010 m. Rail Baltica numatyta įgyvendinti sekcijoje Varšuva – Kaunas, o 2014 m. – iki Rygos.

2002–2003 m. uždarius neperspektyvias geležinkelio linijas ir stotis, optimizuotas geležinkelio linijų ir stočių tinklas.

2002 m. AB „Lietuvos geležinkeliai“ valdyba patvirtino Geležinkelių infrastruktūros renovacijos ir plėtros programą 2002–2007 metams, kuri sudarė prielaidas gerinti geležinkelių infrastruktūros kokybę. Įgyvendinus šią programą bus padidintas keleivinių traukinių greitis pagrindinėse linijose iki 140-160 km/h, prekinių traukinių – iki 90-100 km/h, kelio ašinė apkrova – nuo 22,5 t iki 25 t.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2003 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 931 „Dėl Lietuvos geležinkelio transporto sektoriaus reformos 2003-2006 m. strategijos patvirtinimo“ patvirtino *Lietuvos geležinkelio transporto sektoriaus reformos 2003–2006 m. strategiją*. Šis dokumentas numato Lietuvos geležinkelio transporto sektoriaus pertvarkymą vadovaujantis Europos Sąjungos direktyvomis geležinkelių transporto srityje, liberalizuojant geležinkelio transportą, sukuriant konkurencingą geležinkelių transporto sektorių, sudarant teisingas ir ekonomines sąlygas efektyviai geležinkelių sektoriaus veiklai rinkos sąlygomis, integruojantis į Europos Sąjungos geležinkelių transporto sistemą.

2004 m. buvo pradėta vykdyti Lietuvos geležinkelių transporto sektoriaus reforma pagal naujai priimtus įstatymus: Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto sektoriaus reformos įstatymą bei Geležinkelių transporto kodeksą. Taip pat 2004 m. priimti visi kiti reikalingi teisės aktai, užtikrinantys laisvo patekimo į rinką sąlygas, nustatantys viešosios geležinkelių infrastruktūros pajėgumų skyrimo bei rinkliavos už naudojimąsi viešąja geležinkelių infrastruktūra nustatymo tvarkas.

Modernizuojama Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūra. Rekonstruota uosto įplauka – pratęsti pietinis ir šiaurinis molai. Pagilintas įplaukos kanalas suteikė galimybę į uostą įplaukti laivams iki 12,5 m grimzlės. Todėl padidėjo uosto konkurencingumas. Pastatytos naujos krantinės (Nr. 3, 4, 5 ir 6) bei rekonstruotos esamos (Nr. 7, 8, 9, 67, 69–72). Įrengta krantinė kruiziniams ir karo laivams. Baigta mažųjų žvejybos laivų prieplaukos statyba. 2001–2004 m. pastatyta ir rekonstruota 3226 m krantinių, investuota per 219 mln. Lt.

2002 m. baigtas tiesti privažiuojamasis geležinkelio kelias į multimodalinių krovinių terminalą bei antras privažiuojamasis geležinkelis į naftos terminalą. Nutiestas 1233 m ilgio geležinkelio kelias į specializuotas krantines Malkų įlankoje, 1050 m – į JKK „Bega“ krantines, 660 m – į krantines Nr. 3 ir 4. 2001-2004 m. bus pastatyta ir rekonstruota 9894 m uosto privažiuojamųjų geležinkelio kelių, investuota per 42 mln. Lt.

Nuosekli ir planinga uosto privažiuojamųjų geležinkelio kelių plėtra sudaro krovos kompanijoms palankias sąlygas didinti kraunamų krovinių apimtis uoste, kurios kiekvienais metais didėjo: 2001 m. – 17,3 mln. t, 2002 m. – 19,7 mln. t, o 2003 m. – 21,2 mln. t krovinių.

Priimtas Klaipėdos valstybinio jūrų uosto įstatymo pakeitimo įstatymas. Įstatymo pakeitimas sudarė palankias sąlygas uosto žemės naudotojams steigti laisvąjį uostą, geriau aptarnauti uoste esančius laivus, vykdyti krovos operacijas bei užtikrinti laivų, jų įgulų ir krovinių saugumą bei greitą jų judėjimą.

Japonijos tarptautinio bendradarbiavimo agentūra (*JICA*) atliko Klaipėdos uosto plėtros studiją, pagal kurią bus parengtas Klaipėdos uosto generalinis planas iki 2025 metų, uosto plėtros planas iki 2015 metų, pagrindinių rengiamų investicinių projektų įvertinimas.

Flandrijos kompanija „*Policy Research Corporation N.V.*“ atliko studiją „Naujos laivybos politikos Lietuvoje plėtra ir įgyvendinimas“, kurios pagrindu yra rengiami Lietuvos Respublikos teisės aktų pakeitimai, leisiantys sudaryti geresnes sąlygas prekybinės laivybos plėtrai, laivyno atnaujinimui, jūrininkų rengimo gerinimui, laivų, plaukiojančių su Lietuvos valstybės vėliava, skaičiaus didinimui.

Atliktos Šventosios jūrų uosto atstatymo galimybių studija bei Palangos jūrų uosto statybos galimybių studija. 2004 m. rugpjūčio 20 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės Strateginio planavimo komitetas svarstė pateiktas studijas ir pritarė Šventosios jūrų uosto atstatymui pagal avanuosto variantą.

Atidaryta Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos atstovybė Minske. Nagrinėjamos galimybės bei tikslingumas atidaryti panašias atstovybes Ukrainoje ir Vidurinėje Azijoje. AB „Lietuvos geležinkeliai“ įsteigė savo atstovybę Rusijoje (būstinė Maskvoje).

2001 m. spalio 1 d. baigti projekto „Saugumo priemonių pagerinimas privažiavimo kelyje į Vilniaus oro uostą“ darbai. Pagal ES reikalavimus tarptautiniuose Palangos ir Vilniaus oro uostuose įdiegtos orlaivių triukšmo kontrolės sistemos. 2004 m. orlaivių triukšmo kontrolės sistema bus įdiegta ir Kauno oro uoste. Įgyvendinamos techninės, organizacinės ir investicinės priemonės, siekiant prisijungti prie Šengeno konvencijos.

Daug dėmesio buvo skiriama užtikrinti atskirų transporto sektorių eismo saugą. Patvirtinta *Valstybinė saugaus eismo automobilių keliais 2002–2004 metų programa bei Valstybinės saugaus eismo automobilių keliais 2002–2004 metų programos įgyvendinimo priemonių planas*. Patvirtintos naujos Kelių eismo taisyklės, kuriose numatyta daug priemonių avaringumui mažinti (važiavimo greičio sumažinimas gyvenvietėse iki 50 km/h, nauji reikalavimai padangų ir artimųjų šviesų naudojimui, saugos diržų ir saugos priemonių vaikams naudojimas, draudimas naudotis mobiliojo ryšio telefonu vairuojant ir t.t.

Lietuvai integruojantis į Europos Sąjungą, tuo pačiu ir į jos transporto paslaugų rinką, daug dėmesio skiriama Lietuvos teisės aktų suvienodinimui su ES teisine baze, ypač atsižvelgiant į tai, kad nebūtų pakenkta mūsų šalies vežėjų interesams, nemažėtų transporto paslaugų. Naujai redaguota Muitinio tranzito procedūrų atlikimo tvarka. Šioje tvarkoje muitinio tranzito procedūros atlikimas buvo visiškai suderintas su ES teisės aktais, reglamentuojančiais muitinio tranzito procedūros atlikimą. Įdiegta apskaitos sistema gabenant krovinius geležinkelių transportu su SMGS važtaraščiu.

2001 m. gruodžio mėn. 21 d. sėkmingai buvo baigtos derybos transporto derybiniame skyriuje. ES priėmė visus tris Lietuvos prašomus pereinamuosius laikotarpius, kurie įtvirtinti 2001 m. spalio 15 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtintoje derybų pozicijoje.

2004 m. gegužės 1 d. Lietuvai tapus visateise ES nare, transporto sektoriaus specialistai aktyviai dalyvauja rengiant Lietuvos pozicijas ES teisės aktų projektams ministerijos kompetencijai priskirtais klausimais bei formuojant pozicijas ES Tarybos darbo grupių posėdžiams.

Siekiant Europos Sąjungos finansinės paramos transporto sektoriaus plėtros projektams, ypač regioninei plėtrai, 2003 metais buvo parengti šie pagrindiniai programiniai dokumentai bei užbaigtas jų derinimas su Europos Komisija: Sanglaudos fondo 2004-2006 m. strategija ir Lietuvos bendrasis programavimo dokumentas 2004-2006 m. (transporto dalis) Europos regioninio plėtros fondo paramai gauti.

2004 metų liepos mėnesį sėkmingai užbaigtas Susisiekimo ministerijos vykdytas *Dvynių* projektas, finansuojamas pagal PHARE 2001 metų programą „Tolesnis transporto *acquis* derinimas ir administracinių gebėjimų stiprinimas įgyvendinant transporto politiką“.

IX. Žemės ūkis ir kaimo plėtra

Lietuvos rengimosi narystei ES metai pasižymėjo intensyviomis žemės ūkio reformomis, kurios orientuotos į žemės ūkio modernizavimą, subalansuotą žemės ūkio plėtrą, kaimo žmonių gyvenimo kokybės gerinimą.

Toliau buvo kuriama Europos Sąjungos reikalavimus atitinkanti teisinė bazė, priimami ir įgyvendinami strateginiai dokumentai.

Vyriausybė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. VIII-1728 „Dėl Žemės ūkio ir kaimo plėtros strategijos patvirtinimo“, pritarė Veiksmų plano šiai strategijai įgyvendinti pagrindinėms kryptims. Buvo parengtos strategijos įgyvendinimo 2002 - 2004 metais priemonės, numatytos veiklos prognozės iki 2010 metų. Parengtos ir įgyvendinamos 29 atskirų šakų plėtros programos.

Buvo diegiami Europos Sąjungos *bendrosios žemės ūkio politikos elementai* - palaikomos žemės ūkio produkcijos gamintojų pajamos, gražinamas akcizas už gazolius arba jų pakaitalus, vykdomas intervencinis grūdų pirkimas, dengiamos jų saugojimo išlaidos ir kt.

Ženkliai padidėjo *valstybės parama* žemės ūkiui. Jei 2001 metais žemės ūkiui (įskaitant melioraciją), miškininkystei, žuvininkystei ir veterinarijai buvo skirta 618,7 mln. litų, o Specialiajai kaimo rėmimo programai - 266 mln. litų, tai 2003 metais atitinkamai - 812,1 mln. litų ir 375,5 mln. litų arba atitinkamai 31 ir 41 proc. daugiau negu 2001 metais. 2004 m. žemės ūkio (įskaitant melioraciją), miškininkystės, žuvininkystei ir veterinarijos finansavimas, lyginant su 2003 m. padidėjo beveik du kartus (2004 m. asignavimai - 1,418 mlrd. Lt, iš jų Europos Sąjungos lėšos - beveik 512,6 mln. Lt).

Padidėjo *žemdirbių realizacinės pajamos*. Jeigu vienam dirbančiajam žemės ūkyje, įskaitant tiesioginę valstybės paramą, 2000 metais teko 5,2 tūkst. litų pajamų, 2001 metais - 6,8 tūkst. litų, 2002 metais 7,2 tūkst. litų, tai 2003 metais - 8 tūkst. litų.

Pagerėjo *atsiskaitymas už supirktą žemės ūkio produkciją*. Jei 2000 metų liepos 1 d. žemės ūkio produkciją superkančių ir perdirbančių įmonių skolos žemdirbiams siekė 153,9 mln. litų, tai 2004 m. liepos 1 d. jos buvo 106,3 mln. litų ir, lyginant su 2000 metų liepos 1 d., sumažėjo 47,6 mln. litų, arba beveik trečdaliu. Šiais metais Vyriausybė skyrė 3,1 mln. litų valstybės biudžeto lėšų žemdirbiams iš dalies kompensuoti 2003-2004 m. bankrutavusių įmonių, taip pat išregistruotų iš Juridinių asmenų registro dėl bankroto likviduotų įmonių skolas.

Žemdirbiams buvo teikiama investicinė parama. Remiamas jaunųjų ūkininkų įsikūrimas, kooperacija, ekologinio ūkio plėtra ir kt. Siekiant didinti *ūkių efektyvumą*, perkant naujus traktorius ir kombainus pagal Ūkių modernizavimo dalinio finansavimo taisyklės, buvo kompensuojama 20 procentų, o jauniems ūkininkams - 25 procentai jų įsigijimo išlaidų.

Diegiant palankaus ir ilgalaikio *kreditavimo sistemą*, garantijas teikė Žemės ūkio paskolų garantijų fondas. Dalis lėšų buvo skiriama garantiniam užmokesčiui ir draudimo įmokoms kompensuoti. Pagal naują žemdirbių ir perdirbimo įmonių apyvartinių lėšų poreikio kreditavimo sistemą žemės ūkio subjektams už gautas trumpalaikes paskolas, panaudojant įkeitimui žemdirbių išaugintus grūdus ar kitą augalininkystės produkciją, kompensuojama 60 procentų (jauniems ūkininkams - 70 procentų) gautos paskolos palūkanų.

Buvo teikiama parama nelaimės atveju.

Už paimitus kreditus investiciniams projektams ir apyvartinėms lėšoms finansuoti nustatyta tvarka buvo kompensuojama dalis palūkanų. Už ilgalaikius kreditus dengiama 30 procentų (jauniems ūkininkams - 40 procentų); už apyvartinėms lėšoms formuoti suteiktus kreditus - 60 proc. (jauniems ūkininkams - 70 procentų) palūkanų; kompensuojama 50 proc. (jauniems ūkininkams - 60 proc.) paskolos palūkanų žemės ūkio paskirties žemei įsigyti. Nuo 2004 m. liepos 15 d. kompensuojama 50 proc. (jauniems ūkininkams - 100 proc.) palūkanų žemės ūkio paskirties žemei įsigyti, jei tai leis sustambinti naudojamos žemės sklypus, arba suformuoti kompaktišką ūkio žemėvaldą.

Nacionalinė mokėjimo agentūra pagal 7 paramos kryptis teikia SAPARD paramą žemės ūkiui ir kaimo plėtrai. Iš 2000 - 2003 metais numatytų beveik 570 mln. litų SAPARD paramos lėšų, iki 2004 m. rugpjūčio 1 d sudarytos 861 paramos sutartys už 610 mln. litų, agentūra išmokėjo 293 mln. litų.

Prie konkurencingo, į rinką orientuoto ūkio kūrimo, tolygios kaimo ekonominės bei socialinės plėtros prisidės Lietuvos 2004 – 2006 metų bendrojo programavimo dokumento Kaimo plėtros ir žuvininkystės prioriteto priemonių įgyvendinimas. Pirmasis paraiškų surinkimo etapas prasidėjo 2004 m. rugpjūčio 10 d. Pagal šį dokumentą kaimo plėtros ir žuvininkystės priemonėms įgyvendinti 2004-2006 metais bus skirta 663 mln. Lt ES ir nacionalinio biudžeto lėšų.

Siekiant palaikyti žemdirbių pajamas diferencijuotos *tiesioginės išmokos* buvo mokamos už rapsų, ankštinių, aliejinių ir eterinių augalų, linų, bulvių ir daržovių, modernizuotuose žieminiuose šiltnamiuose auginamų kultūrų pasėlius, intensyviai prižiūrimus verslinius vaismedžių sodus ir uogynus, karves žindenes, ėriavedes, bičių šeimas, paskerstus galvijus, melžiamas karves, taip pat kompensacinės išmokos ūkininkaujantiems mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse. 2003 metais išmokėta 193 mln. litų tiesioginių ir kompensacinių išmokų (2000 metais šiam tikslui buvo panaudota 36 mln. litų, 2001 metais - 87 mln. litų, 2002 metais 169 mln. litų). Lietuvai tapus ES nare, 2004 metais žemdirbiams kartu su priemoka iš nacionalinio biudžeto skiriama 623 mln. Lt tiesioginių išmokų, kurios bus baigtos išmokėti iki 2005 m. balandžio 30 d. Taikant pasirinktą vienkartinės tiesioginės išmokos schemą, mokant už žemės ūkio naudmenų hektarą, remtiną plotą (2288 tūkst. ha) beveik dvigubai didesnis nei taikant standartinę paramos schemą, mokant už bazinį pasėlių plotą (1146,6 tūkst. ha). Tokia schema pasirinkta siekiant, kad pagrindinę išmoką gautų daugiau žemės ūkio veiklos subjektų.

Vyriausybė 2003 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1567 „Dėl tiesioginių išmokų žemės ūkio veiklos subjektams teikimo 2004 metais” nustatė tiesioginių išmokų žemės ūkio veiklos subjektams teikimo 2004 metais tvarką, žemės ūkio ministro įsakymais patvirtintos žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotų ribų įbraižymo žemėlapiuose darbų organizavimo taisyklės, tiesioginių išmokų už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus administravimo ir kontrolės taisyklės, paraiškos tiesioginėms išmokoms gauti forma, paraiškos pildymo instrukcija, tiesioginių išmokų už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus dydžiai ir mokėjimo terminai.

Diegiant Integruotą administravimo ir kontrolės sistemą (IAKS), buvo tęsiami darbai tobulinant sistemos sudėtines dalis - Gyvulių registravimo ir identifikavimo sistemą bei Žemės sklypų tapatybės nustatymo sistemą, kuriant Žemės ūkio ir kaimo verslo registrą. Parengta Integruotos administravimo ir kontrolės sistemos funkcionavimo teisinė bazė. Tobulinami Ūkių apskaitos duomenų tinklas ir Žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema, palaikomos ir tobulinamos kompiuterizuotos Gyvulių, Žemės sklypų bei Žemės ūkio ir kaimo verslo registro duomenų bazės. Kurinama Žemės ūkio internetinė informacinė sistema, teiksianti elektronines paslaugas kaimo gyventojams bei žemės ūkio specialistams.

Šiais metais pradėta taikyti *ES rinkos reguliavimo priemonių sistema* (parama intervenciniams pirkimams, privačiam produktų saugojimui, eksporto gražinamosios išmokos, paramos schemų finansavimas).

Didinant pasitikėjimą Lietuvoje pagamintais produktais bei *eksporto* galimybes veterinariniai numeriai suteikti šiems ES reikalavimus atitinkančioms įmonėms bei jų padaliniams: 31 pieno perdirbimo, 97 mėsos, 24 žuvų perdirbimo įmonėms, 17 žvejybos laivų, 40 kitų įmonių. Šiuo metu per 117 pieno ūkių turi pažymėjimus, patvirtinančius gerą jų higienos ir gyvulių sveikatos būklę.

Sustiprinta ekologinio žemės ūkio sertifikavimo sistema, kuri akredituota tarptautiniu lygmeniu, sudarys galimybę eksportuoti ekologinius produktus ne tik į ES bet ir į kitas šalis.

2003 m. lyginant su 2002 m., lietuviškų žemės ūkio ir maisto prekių eksportas padidėjo 20 proc. (daugiau nei 400 mln. Lt). Eksporto didėjimas nulėmė, kad 2003 m. užsienio prekybos žemės ūkio ir maisto prekėmis balansas tapo teigiamas ir lietuviškų prekių eksportas viršijo grynąjį importą 71 mln. Lt. Buvo remiamas eksportuotojų dalyvavimas tarptautinėse parodose, įsteigtos komercijos atašė pareigybės Lenkijoje, Švedijoje, Didžiojoje Britanijoje, Rusijoje, Ukrainoje ir Prancūzijoje.

Iki 2004 m. liepos 1 d. *piliečių nuosavybės teisės į žemę, mišką, vandens telkinius atkurtos* į 89,21 proc. piliečių prašymuose nurodyto ploto. Nekilnojamojo turto registre įregistruota 3,44 mln. ha privačios žemės, iš jų 3,14 mln. ha privačios žemės ūkio paskirties žemės.

Parengta Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivyno pertvarkymo strategija. Lietuvos bendrojo programavimo dokumente numatyta, kad dalis žvejybos laivų bus atiduoti į metalo laužą (apie 15-18 laivų), dalis modernizuoti (2-3 laivai), o tai leis padidinti žvejybos verslo ekonominį efektyvumą, žvejų pajamas. Įkurta UAB „Klaipėdos žuvininkystės produktų aukcionas“ siekiant ES finansinės paramos fondų lėšomis įsteigti pirminio žuvininkystės produktų pardavimo aukcioną, kuris užtikrins griežtesnę žuvų išteklių naudojimo kontrolę, pagyvins prekybą.

X. Aplinkos apsauga ir urbanistinė plėtra

2002 metais vykusiame pasaulio viršūnių susitikime Johanesburge Lietuva Jungtinių tautų darnaus vystymosi komisijai pristatė *Darnaus vystymosi įgyvendinimo nacionalinę ataskaitą*, o 2003 m. rugsėjo mėn. Vyriausybė patvirtino *Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją* iki 2020 metų, kurios tikslas – pagal ekonominius, socialinius bei gamtos išteklių naudojimo efektyvumo rodiklius pasiekti dabartinę Europos Sąjungos šalių vidutinį lygį, o pagal aplinkos taršos rodiklius neviršyti ES leistinių normatyvų bei įgyvendinti tarptautinių konvencijų, ribojančių aplinkos teršimą ir indėlį į globalinę klimato kaitą, reikalavimus.

Siekiant gerinti aplinkos kokybę spartėjančio ūkio vystymosi sąlygomis, didelis dėmesys buvo skiriamas *vandens telkinių (išteklių) bei vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo ūkio būklės gerinimui* -baigiama kurti teisinė bazė, baigiama formuoti nauja institucinė sistema upių baseinų rajonų administravimui vandensaugos tikslams pasiekti.

Siekiant sukurti racionalią *atliekų tvarkymo sistemą*, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų, 2002 m. Vyriausybės nutarimu patvirtintas Valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas. Jame numatytos užduotys, priemonės ir veiksmai padės apsaugoti gamtą ir žmonių sveikatą nuo taršos atliekomis poveikio, bei įgyvendinti ES reikalavimus atliekų tvarkymo srityje.

2001-2004 metų laikotarpiu Lietuva parengė ir pateikė Europos Komisijai tvirtinti 19 investicinių ES ISPA projektų paraiškų, iš jų 10 atliekų ir 9 vandenvėlos srityje. Sanglaudos fondo parama yra suteikta 15 projektų, kuriems pasirašyti paramos suteikimo Finansiniai memorandumai už 616 mln. Litų. Pagal pasirašytus projektų finansinius memorandumus projektai bus įgyvendinti 2003-2006 metų laikotarpiu.

Sprendžiant vandens taršos buitinėmis nuotekomis problemą Lietuvoje 2001-2004 m. laikotarpiu per ES Sanglaudos fondo programą buvo skirta 280 mln. Litų (remiantis Finansinių memorandumų duomenimis). 2004 metų Sanglaudos fondo finansavimui pateikti Nemuno vidurupio bei Nemuno žemupio baseinų investiciniai projektai, kurių bendra vertė 426 mln. Litų. Vandens apsaugos sektoriuje didžiausias dėmesys ir toliau bus skiriamas ES miesto nuotekų valymo direktyvos ir žmonėms vartoti skirto vandens kokybės direktyvos reikalavimų įgyvendinimui, pereinant prie investicinių projektų formavimo upių baseinu principu.

Remiantis gamtinių ir aglomeracijos dydžio principais buvo identifikuoti 5 upių baseinai, kurių kiekvienas yra padalintas į 3 investicinius paketus. Investicijų poreikis kiekviename baseine sudaro po 587 mln. Litų.

Tobulinant ekonominio aplinkosaugos reguliavimo sistemą, taikant principą „*teršėjas moka*“, įvestas mokestis už aplinkos teršimą gaminių bei pakuočių atliekomis. Aiškiai reglamentuota gamintojų bei importuotojų atsakomybė už gaminių ir pakuotės atliekų tvarkymą, sudaryta Gaminių ir pakuotės atliekų tvarkymo programa. Surinktos lėšos bus skiriamos gaminių ir pakuotės atliekų tvarkymo išlaidoms kompensuoti, investiciniams projektams rengti ir įgyvendinti, mažaatliekinėms technologijoms įdiegti.

Iki 2004 m. sausio 1 d. į Hamburgo pavojingų atliekų deginimo įmonę nukenksminimui buvo išvežta 871 t pesticidų, o iki 2005 metų pabaigos numatoma galutinai išspręsti šią problemą.

Parengta ir patvirtinta *Lietuvos miškingumo didinimo programa*, nustatyti pagrindiniai šalies miškų ūkio plėtros strateginiai tikslai, kuriais vadovaujantis siekiama užtikrinti subalansuotą miškų

ūkio plėtrą, patenkinti įvairių visuomenės grupių poreikius miškui ir užtikrinti miškų išsaugojimą ateitis kartoms.

Parengta ir patvirtinta *Pajūrio juostos tvarkymo programa*, numatanti krantotvarkos priemonės svarbioms arba būdingoms krantų savybėms išsaugoti arba atkurti.

Vyriausybė, įgyvendindama *Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą*, 2003 m. gegužės mėn. patvirtino Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimo tvarką, kuri suteikė galimybę jaunos šeimoms, auginančioms vaikus, ypač palankiomis sąlygomis pasinaudoti banko kreditais pirmajam būstui įsigyti. Patvirtinta Socialinio būsto plėtros programa, kurios įgyvendinimas padidins mažas pajamas gaunančių asmenų ir šeimų galimybes apsirūpinti būstu. Siekiant nustatyti ilgalaikius būsto politikos tikslus bei prioritetus, kurie sąlygotų būsto plėtrą, jo atnaujinimą ir modernizavimą bei finansinės ir socialinės paramos būstui programų įgyvendinimą, parengta ir patvirtinta *Lietuvos būsto strategija*, parengtos šios strategijos įgyvendinimo 2004-2006 metų priemonės.

Iš esmės pertvarkyta statybos reguliavimo įstatyminė ir normatyvinė bazė, suderinant ją su ES direktyvomis. Supaprastintos statybos leidimų išdavimo procedūros, įdiegiant „vieno langelio“ principą. Perdavus šias funkcijas savivaldybėms, procedūrų laikas sutrumpėjo vidutiniškai apie 2 mėnesius. Įgyvendinta statybos produktų atitikties vertinimo sistema.

2002 m. Lietuvos Respublikos Seime patvirtintas *Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas*. Jam įgyvendinti 2003 m. Vyriausybė patvirtino priemonių planą. Parengtas *Teritorijų planavimo įstatymo* naujos redakcijos projektas, kuris 2004 m. sausio mėn. priimtas Lietuvos Respublikos Seime.

XI. Teisėsauga ir teisėtvara

Formuojant valstybės teisinę politiką bei įgyvendinant teisinės sistemos reformą, 2003 m. Seimui pateiktas Teisėkūros tobulinimo metmenų, kurie taps pagrindiniu ir principiniu teisės aktu, skirtu visiems teisėkūros subjektams, projektas. Jo pagrindiniai tikslai – apibendrinus spręstinas problemas, pasiūlyti teisėkūros proceso Lietuvoje patobulinimus, nurodyti galimas jų kryptis.

Siekiant *pagerinti valstybės institucijų ir įstaigų priimamų sprendimų kokybę, nepriimti teisės aktų skubotai*, 2001 m. gruodžio 29 d. patvirtinta Įstatymų koncepcijų rengimo metodika bei Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276 patvirtinta Sprendimų projektų poveikio vertinimo metodika.

Susisteminant, kodifikuojant galiojančius teisės aktus, 2002 m. kovo 14 d. teisingumo ministras įsakymu Nr. 66 patvirtino Lietuvos Respublikos įstatymų sąvado rengimo komisiją, o 2002 m. balandžio 4 d. įsakymu Nr. 81 – Lietuvos Respublikos įstatymų sąvado sudarymo taisykles, pagal kurias nuo 2004 m. planuojama pradėti rengti Lietuvos Respublikos įstatymų sąvadą.

2001- 2003 metais buvo kodifikuota civilinio proceso, baudžiamojo proceso, bausmių vykdymo, baudžiamoji, darbo teisės šakos – parengti ir priimti atitinkami kodeksai. Vyriausybė pateikė Civilinio proceso, Baudžiamojo proceso ir Bausmių vykdymo kodeksų projektus, kurie jau priimti ir įsigaliojo. Parengtas naujas Administracinių teisės pažeidimų kodekso projektas, baigiamas rengti Administracinio proceso kodekso projektas. Siekiama išlaikyti kodifikuotų aktų stabilumą – Civilinis kodeksas nuo jo įsigaliojimo 2001 m. liepos 1 d. nebuvo keičiamas, tačiau atsižvelgiant į poreikį nacionalinę teisę derinti su Europos Sąjungos teise, Civilinis kodeksas 2004 m. balandžio 27 d. įstatymu Nr. IX – 2172 buvo pakeistas, stengiantis kompleksiskai įvertinti poreikį keisti Civilinio kodekso nuostatas.

Siekdama užtikrinti sklandų naujų kodeksų taikymą, su jais suderinti galiojančius teisės aktus, bei suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais, Vyriausybė Seimui pateikė per 100 įstatymų projektų, taip pat jų taikymui priėmė Vyriausybės nutarimus. Įgyvendinant Civilinį kodeksą, įsteigti ir pradėjo veikti Testamentų registras, Turto arešto registras, Vedybų sutarčių registras, Sutarčių registras, nuo 2004 m. sausio 1 d. pradėjo veikti Juridinių asmenų registras. Parengta programinė įranga ir įdiegtos technologijos leidžiančios kompiuteriniu būdu keisti registrų duomenimis, daryti užklausas ir gauti informaciją internetu.

Sprendžiant emigracijoje esančių Lietuvos piliečių problemas, ieškant galimybių atstatyti supaprastinta tvarka pilietybę grįžtantiems į Lietuvą užsienyje gyvenantiems tautiečiams, buvo priimtas reikiamas naujas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas.

2003 m. Vyriausybė Seimui pateikė *Nacionalinės narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos 2004 - 2008 metų programos projektą*. Šioje programoje numatomos pagrindinės valstybės veiklos kryptys narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos srityje, apibrėžiami svarbiausi kovos su neteisėta narkotikų apyvarta ir narkomanijos plitimu uždaviniai bei principai, nustatomas programos valdymo mechanizmas. Kiekvienais metais Vyriausybė tvirtins programos įgyvendinimo priemonių planą.

Siekdama suformuoti darnią ir veiksmingą *kovos su korupcija, kontrabanda ir organizuotu nusikalstamumu sistemą*, Vyriausybė parengė Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programą, kurios tikslas - nustatyti bendrą valstybės politiką nusikaltimų kontrolės ir prevencijos srityje, jos prioritetus ir įgyvendinimo principus.

Skatinant visuomenės iniciatyvas, padedančias didinti žmonių ir jų turto saugumą, parengtas ir 2004 m. liepos 8 d. priimtas Asmens bei turto saugos įstatymas, reguliuojantis visuomeninius santykius, susijusius su privačia asmens bei turto sauga, taip pat policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimu nusikaltimų prevencijos ir kontrolės srityje.

Parengti ratifikaciniai dokumentai ir Seimas 2002 m. sausio 25 d. ratifikavo *Europos Tarybos baudžiamosios teisės konvenciją dėl korupcijos*, kurios vienas iš tikslų – prioriteto tvarka vykdyti bendrą baudžiamąją politiką visuomenei nuo korupcijos ginti, įskaitant reikiamų teisės aktų ir prevencinių priemonių priėmimą. *Inicijuotas dvišalių tarpvalstybinių susitarimų dėl bendradarbiavimo, kovojant su organizuotu nusikalstamumu, prekyba narkotikais ir kitais sunkiais nusikaltimais, sudarymas* su Vengrijos Respublika, Uzbekistano Respublika, Vokietijos Federacine Respublika ir kitomis valstybėmis.

Siekiant *mažinti nepilnamečių ir jaunimo padaromų nusikaltimų*, plėtoti ankstyvąją nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją, 2004 m. gegužės 19 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 600 buvo patvirtinta Nepilnamečių justicijos 2004 – 2008 metams programa. Programos paskirtis – sudaryti sąlygas nepilnamečių justicijos tobulinimui, numatyti priemonės, padėsiančias šiai sistemai veikti orientuojantis į diferencijuotus teisę pažeidusių nepilnamečių, su jais dirbančių institucijų bei darbuotojų ir visos visuomenės poreikius.

Siekiant sukurti efektyvią *be žinios dingusių žmonių paieškos sistemą*, parengta ir įgyvendinama Prekybos žmonėmis ir prostitucijos kontrolės bei prevencijos 2002 - 2004 m. programa. Įgyvendinant šią programą, efektyviai kovojama su specializuotomis šioje srityje veikiančiomis grupėmis, sukurta socialinės pagalbos sistema, ribojanti naujų asmenų įtraukimą į prostituciją.

Skiriant ypatingą dėmesį teisės aktų, kurie realiai *užtikrintų socialines teises, jų gynimą, vartotojų teisių apsaugą, kovą su korupcija, narkomanijos prevenciją*, kūrimui, buvo parengtos ir patvirtintos Valstybinė vartotojų teisių apsaugos strategija ir Lietuvos nacionalinė vartotojų švietimo programa bei jų įgyvendinimo priemonių 2004 metams planas. Strategijos tikslas – užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį, atitinkantį ES reikalavimus. Siekiant patobulinti esamą valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemą, padaryti ją žmonėms prieinamesnę ginant savo konstitucines teises, Vyriausybė 2004 m. rugpjūčio 19 d. pritarė naujos redakcijos Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo projektui.

2003 m. lapkričio 25 d. priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas. Šiuo įstatymu pakeistos pinigų plovimo, kredito įstaigų, finansų įmonių ir pinigų sąvokos, praplėstos Finansinių nusikaltimų tarnybos teisės įgyvendinant pinigų plovimo prevencijos priemonės ir kt. Parengtas Valstybinės nepasiturinčių ir socialinės rizikos šeimų mokinių rėmimo 2005-2009 m. programos projektas, tobulinama mokinio krepšelio apskaičiavimo metodika.

Toliau tęsiant *teismų reformą*, priimti naujos redakcijos Teismų įstatymas, Nacionalinės teismų administracijos įstatymas kurie sudarė teisinę prielaidą realiam teismų nepriklausomumo nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios užtikrinimui. Teisingumo ministerija kartu su

vykdomąją teismų savivaldos instituciją - Teismų taryba rengia teisėjų mokymo programas, įgytų žinių patikrinimo taisykles, mokymo planus ir grafikus, mokymo rūšis, apimtis bei kitus metodinius dokumentus.

Tešiant *teismo antstolių sistemos* reformą, priimtas Antstolių įstatymas, kuris reglamentuoja antstolio statusą, profesines teises ir pareigas, jų savivaldos sistemą bei kitus su antstolių veikla susijusius santykius. 2002 m. likviduotos valstybinės teismo antstolių kontoros ir pradėjo dirbti privatūs antstoliai.

Tešiama *teisėsaugos institucijų struktūrinė reforma* - Policijos departamentas ir Tardymo departamentas reorganizuoti į ikiteisminio tyrimo įstaigą – Policijos departamentą prie Vidaus reikalų ministerijos. Užtikrinamas teisėsaugos institucijų savarankiškumas ir atsakomybė: 2003 m. teisėsaugos ir teisėtvarkos institucijoms iš valstybės biudžeto patvirtinta 68,7 mln. litų, arba beveik 7 procentais daugiau negu 2002 metais.

Siekiami subalansuoti teisėsaugos institucijų darbuotojų socialines garantijas, darbo ir darbo apmokėjimo sąlygas. Didinamas teisėsaugos institucijų biudžetinis finansavimas, siekiama efektyviau panaudoti lėšas, daugiau jų skirti tiesioginei veiklai, mažinti valdymo išlaidas.

Siekiant *įstatymais nustatyti tobulesnę policijos ir kitų teisėtvarkos institucijų pareigūnų atrankos į tarnybą, jų mokymo ir profesinės kvalifikacijos kėlimo tvarką*, parengtas Vidaus tarnybos statuto projektas, reglamentuojantis visų Vidaus reikalų ministerijos valdymo srities viešojo saugumo įstaigų pareigūnų tarnybą. Jame nustatyti vidaus tarnybos principai, reglamentuota aiški, Europos Sąjungos reikalavimus atitinkanti pareigūnų profesinio mokymo bei priėmimo į vidaus tarnybą tvarka, įtvirtintos kitos aktualios nuostatos

Siekiant nustatyti kiekvienai institucijai aiškias funkcijas, kompetencijos ribas ir atsakomybę, parengti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymo, Vadovybės apsaugos įstatymo ir Priešgaisrinės saugos įstatymo projektai. Parengtas ir 2002 m. priimtas Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas.

Atsisakant policijai nebūdingų funkcijų, asmenų, siekiančių gauti vairuotojo pažymėjimus, egzaminavimo funkcija buvo perduota valstybės įmonei „Regitra“.

Įgyvendinamos priemonės *nusikaltimų aukų teisių ir teisėtų interesų gynimui bei socialinei rehabilitacijai* patvirtintos Lietuvos policijos greitojo reagavimo rinktinės „Aras“ veiklos optimizavimo bei liudytojų ir nukentėjusiųjų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemonių organizavimo gerinimo priemonės.

2004 m. sausio 14 d. pasirašyta Europos Tarybos Konvencija dėl kompensacijos nukentėjusiesiems nuo smurtinių nusikaltimų.

Priėmus naujuosius Baudžiamąjį, Baudžiamojo proceso, Bausmių vykdymo kodeksus, nustatytos adekvačios bausmės už nusikalstamas veikas, sudarytos teisinės sąlygos dažniau taikyti alternatyvias bausmes, efektyviau ginti nukentėjusiojo interesus. Įgyvendinamos asmenų, atlikusių laisvės atėmimo bausmę, integravimo į visuomenę programos. Rengiamas Probacijos sistemos Lietuvoje koncepcijos projektas.

Siekiant humanizuoti laikymo įkalinimo įstaigose ir areštinėse sąlygas pagal tarptautinius standartus, priimta Areštinių renovavimo ir asmenų laikymo sąlygų gerinimo 2003-2007 metų programa.

Vykdam *Nacionalinės acquis priėmimo programas* įgyvendinimo priemonės buvo parengti ir Lietuvos Respublikos Seimo priimti atitinkami teisės aktų projektai, reikalingi Lietuvos Respublikos įsipareigojimams perimant Europos Sąjungos *acquis* vykdyti.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-2004 m. programą, 2004 m. balandžio 15 d. priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Europos sutarties dėl teisinės pagalbos prašymu perdavimo papildomo protokolo ratifikavimo.

XII. Valstybės valdymas

Siekiant įgyvendinti Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje nustatytą ilgalaikio valstybės prioriteto „Žinių visuomenė“ vieną iš krypčių „Valstybės valdymas ir savivalda“ 2004 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų

strategiją. Tikimasi, kad šios strategijos įgyvendinimas sudarys sąlygas viešojo administravimo plėtrai ir padės pasiekti tikslą – sukurti skaidrią, gerai veikiančią, į rezultatus ir tinkamą asmenų aptarnavimą orientuotą viešojo administravimo sistemą, pagrįstą informacinėmis technologijomis.

Siekiant padidinti valstybės valdymo institucijų administracinius gebėjimus, pagerinti Vyriausybės veiklos organizavimą, 2002 m. priimtas Vyriausybės įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriuo diegiant „politikos nustatymo ir jos įgyvendinimo atskyrimo“ principą patobulintos ministerijų ir Vyriausybės kanceliarijos struktūros užtikrinant šių valstybės įstaigų veiklos nepertraukiamumą keičiantis politiniams lyderiams.

Siekiant padidinti valstybės valdymo sistemos rezultatyvumą ir patikimumą 2004 m. buvo parengtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo pakeitimo ir papildymo projektas, kuriuo siekiama nustatyti ministrams pavedamas valdymo sritis, apibrėžti vykdomosios valdžios sistemoje veikiančių valstybės įstaigų sąvokas, reglamentuoti vykdomosios valdžios sistemoje veikiančių valstybės įstaigų strateginių planų tvirtinimą, patikslinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės patariamųjų-konsultacinių institucijų sudarymą ir veiklą, nustatyti ministerijos valstybės sekretoriaus pavadinimą bei Europos reikalų tvarkymo teisinius pagrindus.

Tobulinant aukščiausių vykdomosios valdžios institucijų sprendimų priėmimo procedūras, 2003-2004 m. Vyriausybės darbo reglamento pakeitimais reglamentuotas teisės aktų projektų aptarimas ministrų pasitarime, išspręsti kiti Vyriausybės sprendimų rengimo, derinimo ir priėmimo klausimai, reglamentuota 2003 m. sutarties dėl stojimo į Europos Sąjungą vykdymo kontrolė, Europos Sąjungos institucijoms Lietuvos Respublikos Vyriausybės vardu siunčiamų dokumentų projektų derinimas ir kiti klausimai.

Siekiant padidinti viešojo administravimo institucijų veiklos efektyvumą 2004 m. buvo parengtas Viešojo administravimo įstatymo pakeitimo ir papildymo projektas, kuriuo keičiamos ir papildomos viešąjį administravimą, vidaus administravimą, administracinę procedūrą ir tarnybinę pagalbą reglamentuojančios nuostatos, standartizuojama valstybinio administravimo institucijų vidaus administravimo sandara, nustatyta didesnė institucijų vadovų atsakomybė už viešojo administravimo funkcijų vykdymą.

Tobulinant viešąjį administravimą ir piliečiams teikiamų paslaugų kokybę, 2002 m. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 39 straipsnio pakeitimo įstatymą, kuriuo nustatytas turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų aktų, atlyginimas Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

Siekiant pagerinti piliečių ir kitų asmenų aptarnavimą viešojo administravimo institucijose, 2002 m. priimta Piliečių ir kitų asmenų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose pavyzdinė tvarka, kurios tikslas - sukurti teises sąlygas fiziniam ar juridiniam asmeniui gauti iš institucijos atsakymus į visus rūpimus klausimus.

Siekiant įpareigoti išrinktus ir jų paskirtus valstybės pareigūnus reguliariai atsiskaityti visuomenei, priimti 6 įstatymai, įpareigojantys ministrus, Seimo, moterų ir vyrų lygių galimybių, vaiko teisių apsaugos kontrolierius, policijos generalinį komisarą, savivaldybės merą ir administracijos vadovą atsiskaityti visuomenei susitinkant su gyventojais arba viešai paskelbiant veiklos ataskaitos santrauką "Valstybės žiniuose".

Siekiant reglamentuoti visuomenės informavimą apie ministrų veiklą bei padidinti viešojo administravimo skaidrumą 2004 m. buvo priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Visuomenės informavimo apie ministro veiklą taisyklių patvirtinimo“. Nutarime nustatomas pagrindinis visuomenės informavimo apie ministro veiklą būdas - ministerijos interneto tinklalapyje pateikiant ministro veiklos ataskaitą - ir papildomi visuomenės informavimo apie ministro veiklą būdai.

Siekiant sudaryti sąlygas suformuoti profesionalių valstybės tarnautojų korpusą, kuris užtikrintų valstybės valdymo institucijų ir savivaldybių darbo tęstinumą, politinį neutralumą, efektyvumą, viešumą, aukštą teikiamų paslaugų kokybę ir atsakomybę už savo priimtus

sprendimus buvo parengti naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymo projektas ir šio įstatymo įgyvendinimo įstatymo projektas, kurie įsigaliojo 2002 m. liepos 1 d.

Siekiant geriau organizuoti valstybės tarnybos valdymą bei užtikrinti Valstybės tarnybos įstatymo ir su juo susijusių teisės aktų įgyvendinimą, 2002 m. gruodžio 1 d. įsteigtas Valstybės tarnybos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, kuris atlieka valstybės tarnybos tvarkymo funkcijas, įgyvendina valstybės politiką valstybės tarnybos vystymo srityje, kuria prevencines sąlygas pažeidimams valstybės tarnyboje, kontroliuoja ir stiprina valstybės tarnybos vientisumą.

Siekiant užtikrinti valstybinės tarnybos pastovumą ir profesionalumą bei organizuoti nuolatinį kvalifikacijos kėlimą dirbantiems tarnautojams 2002 m. Vyriausybė patvirtino Valstybės tarnautojų mokymo 2002-2006 metų strategiją, kurioje nustatė prioritетines valstybės tarnautojų mokymo kryptis ir prioritетines valstybės tarnautojų mokymo grupes. Taip pat buvo priimti 4 Valstybės tarnybos įstatymą lydintys teisės aktai, reglamentuojantys valstybės tarnautojų mokymą. Sukurta valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo sistema: apibrėžtas valstybės tarnautojų mokymo kokybės priežiūros mechanizmas - valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigų ir valstybės tarnautojų mokymo programų tvirtinimas, nustatyti reikalavimai valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigoms bei mokymo programų turiniui, nustatytas privalomas mokymo planavimas.

Igyvendinant Vyriausybės programos nuostatas dėl valstybės tarnautojų darbo užmokesčio sistemos skaidrumo, susiklosčiusių atlyginimų dydžių disproporcijų ir didelių išeitinių kompensacijų, naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatymas sumažino išeitinių kompensacijų dydžius ir nustatė naują valstybės tarnautojų darbo apmokėjimo sistemą, grindžiamą valstybės tarnautojo pareigybės kategorija, įvestos valstybės tarnautojų kvalifikacinės klasės, už kurias gali būti mokami atitinkami priedai.

Priimtas *Savivaldybių administracinės priežiūros* įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo patobulinta savivaldybių administracinė priežiūra, atsižvelgiant į Europos vietos ir regioninės valdžios kongreso rekomendacijas.

Priimtas *Savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos* įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas, kuriuo siekiama užtikrinti kiekvienai savivaldybei pakankamas pajamas savarankiškoms ir ribotai savarankiškoms funkcijoms vykdyti, taip pat numatoma spręsti savivaldybių biudžetų negautų prognozuotų pajamų kompensavimo klausimą. Valstybės deleguotų savivaldybės funkcijų, taip pat ir socialinių išmokų finansavimas yra užtikrintas – savivaldybių biudžetams numatomos ir skiriamos reikiamo dydžio valstybės biudžeto dotacijos.

XIII. Nacionalinis saugumas ir krašto apsauga

2004 metais Lietuva galutinai įsiliejo į Euroatlantinę saugumo bendriją, o Lietuvos saugumas tapo transatlantinės saugumo sistemos dalimi. Tapusi NATO nare, Lietuva įsipareigojo ginti ne tik savo pačios, bet ir visų NATO narių piliečių saugumą bei Aljanso interesus.

Nacionalinio saugumo užtikrinimo srityje Vyriausybė vykdo kryptingą ir nuoseklią vidaus ir užsienio politiką. 2002 m. gegužės 28 d. Seimo nutarimu Nr. IX-907 buvo patvirtinta Nacionalinė saugumo strategija (NSS). 2004 m. sudaryta darbo grupė, kuri turėtų parengti naujos redakcijos NSS projektą. 2004 metais priėmus Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo kai kurių straipsnių bei priedėlio preambulės skyrių pakeitimo ir papildymo įstatymą, iš esmės patobulintas Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas. Įstatymas numato, kad Vyriausybės įsteigtas Strateginių tyrimų ir analizės centras analizuos bei prognozuos išorės ir vidaus saugumo aplinkos pokyčius, seks rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių atsiradimą bei vystymąsi ir teiks siūlymus Seimui, Respublikos Prezidentui, Valstybės gynimo tarybai ir kitoms nacionalinį saugumą užtikrinančioms institucijoms.

Siekiant *suformuoti nacionalinę krizių valdymo sistemą*, įsteigtos ir pradėjo veiklą krizių valdymo sistemos institucijos, kurios nuolat analizuoja ir vertina nacionaliniam saugumui kylančias vidaus ir išorės grėsmes, rengia atsako į jas priemones. 2004 m. nutarta panaikinti Krizių

prevencijos komitetą ir Ekstremalių situacijų valdymo centrą, o Krizių valdymo centrą prie Krašto apsaugos ministerijos reorganizuoti į Krizių valdymo centrą prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Pastarajam numatyta pavesti vykdyti ir Strateginių tyrimų ir analizės centro funkcijas.

Rengiamos ir įgyvendinamos Vyriausybės programoje numatytos *nacionalinį saugumą stiprinančios programos*. Jau parengtos ir įgyvendinamos Kovos su korupcija programa, Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa, Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotos programa ir kt. 2004 m. liepos 15 d. LR Seimas patvirtino naują minėtų programų rengimo planą, pagal kurį visas programas numatyta parengti iki 2006 m. III ketvirčio.

Įgyvendinant programos nuostatą plėtoti *Lietuvos ginkluotąsias pajėgas*, Lietuvos krašto apsaugos sistema plėtojama kaip sudedamoji NATO kolektyvinės saugumo ir gynybos sistemos dalis. Parengtas Krašto apsaugos sistemos planavimo prielaidų dokumentas, kuriame numatyta kariuomenės reforma, struktūra, resursai ir pagrindiniai išigijimai. Įgyvendinus gynybos reformą bus sukurtos šiuolaikiškos, gerai apginkluotos, galinčios veikti plataus spektro operacijose, pajėgos.

Kariuomenė aprūpinama patikima, modernia, NATO reikalavimus atitinkančia ginkluote ir kovine technika. Pažymėtini vidutinio nuotolio prieštankinių valdomų sistemų „Javelin“, vidutinio nuotolio radarų išigijimo projektai, pasirašyta tarpvyriausybė Lietuvos ir JAV sutartis dėl priešlėktuvinės ginkluotės „Stinger“ išigijimo.

Atsižvelgiant į valstybės galimybes, beveik pasiekta, kad lėšos, skirtos krašto apsaugai, sudarytų 2 proc. BVP. 2001 m. jos sudarė 1,81 proc., 2002 m. – 1,79 proc., 2003 m. – 1,87 proc., planuojama, kad 2004 jos sudarys 1,93 proc. BVP.

Siekiant panaudoti Lietuvos mokslinį, techninį ir gamybinį potencialą Lietuvos saugumui stiprinti, buvo įgyvendinama Mokslo ir technologijų plėtros 2001–2003 metų programa. Pagal šią programą išgyta įrangos už 3,2 mln. litų, ji skirta mokslo tiriamųjų centrų plėtrai. Lėšos šiai programai suplanuotos ir 2004 metais.

Iki 2004 m. Jungtinis Krašto apsaugos ministerijos ir Sveikatos apsaugos ministerijos mokslinis krizių medicinos centras išigijo specialios medicininės įrangos už 5,9 mln. litų. 2004 m. projektas vykdomas toliau, planuojama išgyti medicinos įrangos už 3 mln.

Vyriausybė sėkmingai įgyvendina priisimtus išipareigojimus *plėsti karinį bendradarbiavimą su užsienio valstybėmis, aktyviai dalyvauti tarptautinėse operacijose*. Plėtojant tarptautinį bendradarbiavimą saugumo ir gynybos srityje, pradėta aktyviau bendradarbiauti su Pietų Kaukazo valstybėmis (Gruzija, Armėnija ir Azerbaidžanu), imtasi priemonių bendradarbiavimui su Ukraina, Uzbekistanu, Kazachstanu stiprinti. Lietuvos kariai dalyvavo NATO ir JAV vadovaujamose tarptautinėse operacijose Kosovo provincijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje, Afganistane, Persijos įlankos regione. Išaugo Lietuvos karių, dalyvaujančių tarptautinėse operacijose skaičius (2001 metų pabaigoje – 40, 2003 metų pabaigoje – 277).

Vyriausybė daug dėmesio skyrė *kovai su korupcija*. 2002 m. buvo priimti programiniai kovą su korupcija reglamentuojantys dokumentai – Nacionalinė kovos su korupcija programa ir Korupcijos prevencijos įstatymas. Didesnė dalis numatytų priemonių antikorupcijos srityje sėkmingai vykdoma. Paminėtinas parengtas Tarnautojo elgesio kodekso projektas.

Vykdamas Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo nuostatas, per 2003 m. Vidaus reikalų ministerijos Vidaus tarnybos daliniuose (Vidaus tarnybos I ir II pulkuose) *visiškai atsisakyta privalomosios karo tarnybos karių*.

Sudėtingai įgyvendinama programinė nuostata *dėl narkomanijos, savižudybių, AIDS, alkoholizmo ir kitų visuomenei pavojingų reiškinių plitimo apribojimo ir sumažinimo*, Atsižvelgiant į didelį pavojų visuomenei keliantį narkomanijos plitimą, jai pažaboti imtasi kardinalių priemonių. Nemažą reikšmę turės Vyriausybės įsteigtas ir nuo 2004 m. sausio 1 d. veikti pradėjęs Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Tikimasi, kad nemažą reikšmę turės ir 2003 m. spalio 2 d. Vyriausybės patvirtinta Nacionalinė narkomanijos prevencijos ir narkotikų kontrolės 2004-2008 metų strategija.

XIV. Užsienio politika

Kaip ir planuota, *derybas dėl narystės Europos Sąjungoje* Lietuva baigė 2002 m. gruodžio mėn. Lietuva pavijo kandidatas, derybas dėl narystės pradėjusias 1998 metais, ir į Europos Sąjungą su jomis įstojo kartu - 2004 m. gegužės mėn. 1 d. Atėnuose 2003 m. balandžio mėn. pasirašyta Stojimo sutartis, kuri Seime ratifikuota 2003 m. rugsėjo 16 d. 2003 m. gegužės mėn. surengtame referendume Lietuvos piliečiai balsavo už narystę Europos Sąjungoje (dalyvavo 63 proc., „už“ balsavo 91 proc.).

Pagal Vyriausybės programos nuostatą „siekti, kad Lietuva artimiausiu metu būtų pasirengusi narystei NATO ir 2002 m. pakviesta stoti į šią organizaciją“ įgyvendintos keturios pasirengimo narystei NATO programos ir įgyvendinama penktoji (paskutinioji). 2002 m. lapkritį Prahoje Lietuva buvo pakviesta pradėti stojimo į NATO derybas, kurios sėkmingai baigtos 2003 m. pradžioje. Šalims – NATO narėms ratifikavus prisijungimo prie Aljanso protokolus ir 2004 m. kovo 29 d. Vašingtone deponavus LR prisijungimo prie Šiaurės Atlanto sutarties dokumentus, Lietuva tapo visateise NATO nare.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatą „*geros kaimynystės plėtra bei regioninis bendradarbiavimas*“, plėtojami strateginės partnerystės ryšiai su Lenkija. Su Latvija, Estija ir Šiaurės šalimis santykiai plėtojami ir dvišališkai, ir daugiašaliuose forumuose. 2003 m. Lietuva pirmininkavo Baltijos Ministrų Tarybai (BMT). Lietuvos iniciatyva pradėtos reguliarios neformalios Lietuvos, Latvijos, Estijos, Danijos, Švedijos ir Suomijos premjerų bei Užsienio reikalų ministrų konsultacijos prieš ES Vadovų bei Bendrųjų reikalų ir išorinių santykių tarybų posėdžius. Svarbiausios bendradarbiavimo su Baltijos ir Šiaurės šalimis bei Lenkija sritys – NATO ir Europos Sąjungos aktualijos, regioninių infrastruktūros, aplinkosaugos projektų įgyvendinimas, santykių su Rytų kaimynais plėtra.

Deramai išspręstas *Kaliningrado tranzito* klausimas. Supaprastintą tranzitą reglamentuojantys teisės aktai taps sudėtine Šengeno teisyno dalimi ir neužkirs kelio Lietuvai kuo greičiau įsilieti į Šengeno erdvę. Be to, Europos Sąjunga įsipareigojo padengti išlaidas, susijusias su supaprastinto tranzito tvarkos įgyvendinimu. Tam iš ES biudžeto iki 2004 metų skirta 12 mln. eurų, o 2004-2006 metais bus skirta iki 40 mln. eurų.

Įsigaliojo Lietuvos ir Rusijos tarpvalstybinės sutartys dėl valstybės sienos ir readmisijos, išsiplėtė *politinis ir ekonominis bendradarbiavimas su Rusija*.

Įkurtos bendros Lietuvos ir Ukrainos institucijos, palaikytas pragmatiškas dialogas su Baltarusija (pasirašytos 2 sutartys ir surengtos 5 URM konsultacijos). 2003 m. pradžioje Europos Komisijai pateikti Lietuvos pasiūlymai dėl Platesnės Europos iniciatyvos. Suaktyvėjo santykiai su Pietų Kaukazo valstybėmis. Lietuvos iniciatyva parengta ir ES pradėta vykdyti teisės viršenybės misija Gruzijoje.

Rytų Europoje pirmoji ratifikavusi Otavos konvenciją dėl priešpėstinių minų uždraudimo, Lietuva užėmė regiono lyderio poziciją, skatindama sunaikinti minų atsargas regione, puoselėdama skaidrumą ir pasitikėjimą.

Nuo 2003 m. balandžio atstovaujami Lietuvos užsienio prekybos politikos interesai ES institucijose.

Pagal *pirmininkavimo Europos Tarybos Ministrų Komitetui* programą Vilniuje surengtos 4 tarptautinės konferencijos.

Užsienio valstybėse surengta per 800 renginių, pristatančių Lietuvos kultūrą ir jos pasiekimus.